

85
R-25

O' RASULOV

YAKKAXON QO'SHIQCHILIK

TOSHKENT

85
R-25

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
O'ZBEKISTON DAVLAT
SAN'AT VA MADANIYAT INSTITUTI

O'LMAS RASULOV

YAKKAXON QO'SHIQCHILIK

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
tomonidan o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan*

8035

Toshkent – 2017

UO'K:784.1(072)

KBK:85.314ya7

R-25

R-25 O'Imas Rasulov. Yakka qo'shiqchilik. (O'quv qo'llanma).
—T.:«Barkamol fayz media», 2017, 180 bet.

ISBN 978-9943-5010-6-5

Ushbu o'quv qo'llanmada yakkaxon qo'shiqchilik pedagogikasi va ijrochiligining eng murakkab jarayonlarini puxta o'zlashtirishga qaratilgan ovoz mashqlari jamlangan. Unda milliy musiqiy bezaklar, ovozning o'zbekona tuslanishi va sadolanishi, ijroviy-ijodiy, ilmiy-nazariy tomonlarini ochib berish, ularni yangi avlodlar tomonidan ajdodlar merosi sifatida o'rganilishini ta'minlashga qaratilgan mulohazalar bildirilgan.

O'quv qo'llanma mamlakatimiz kasb-hunar va oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, talabalar, mustaqil tadqiqotchilar, shuningdek, musiqa madaniyati bilan qiziquvchi keng kitobxonlar ommasi uchun mo'ljallangan.

UO'K:784.1(072)

KBK:85.314ya7

Mas'ul muharrir:

Soibjon Begmatov — san'atshunoslik fanlari nomzodi, dotsent.

Taqrizchilar:

Mahmudjon Tojiboyev — O'zbekiston xalq hofizi;

Sherzod Pirmatov — O'zDSMI professori.

ISBN 978-9943-5010-6-5

© «Barkamol fayz media» nashriyoti, 2017.

KIRISH

“Barcha mashq va ohangni bir xilda chertish va kuylash shart emasdur, nedinkim, odamlarning barchasi bir xilda bo'lg'an emaslar, ta'blari ham bir-biriga muvofiq emas, ya'ni xalq muxtalifdurlar”¹.

Badiiy obrazlar, umuman, voqelikni ohanglar yordamida aniq ifodalay olish musiqa ilmining, jumladan yakkaxon qo'shiqchilik san'atining asosiy vazifalaridan biri. Ma'lumki, o'zbek musiqa san'atining ajralmas qismi bo'lg'an milliy qo'shiqchilik san'ati juda qadim zamonlardan beri rivojlanib, yashnab, yasharib kelmoqda. Uning qonunlari murakkab va barqaror bo'lib, lahjaviy, hududiy jarayonlarni qamrab oladi. Shu bois, an'anaviy yakkaxonlikni o'rganish ham, avvalo, unga tarixiy yondashuvni, qolaversa, uning ilmiy-amaliy jihatlarini to'laqonli anglash, bilish va his etishni talab qiladi. Musiqa ilmi, ayniqsa, uning amaliyotining rivoji qator konferensiyalar, “Sharq taronalari” kabi Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanlarda o'z aksini topmoqda. Musiqa boshqa sohalar singari an'anaviy qo'shiqchilikning ham bunday nufuzli enjumanlarda muhim o'rin tutishining bir qator sabablari bor albatta. Eng asosiy sabablardan biri, xilma-xil musiqiy shakl va janrlarning an'anaviy ijroga ta'siri, ya'ni an'anaviy ijro haqidagi ilmiy-nazariy fikrlarni umumlashtirishning yangi bosqichga ko'tarilib borayotgani kuzatiladi. Ta'kidlash lozimki, o'zbek musiqa san'atining jahon afkor ommasi nazdidagi ahamiyati kun sayin oshib bormoqda.

Yakkaxon qo'shiqchilik amaliyotining barcha qirralari o'zida nazariy qoidalarini umumlashtirib, musiqa ilmining barcha sohalarini boyitib kelmoqda. Bu musiqani, xususan ijroni ongli idrok eta olishning natijalarini, tom ma'noda har tomonlama o'rganishning samarali mahsulidir.

¹ Kaykovus “Qobusnoma”. Toshkent. O'qituvchi nashriyot mathaa uyi. 2011 yil. 148-bet.

Darqamijskiy o'z o'quvchisi V.Karmalnayaga yozgan xatlarining birida shunday degan ekan: ovoz to'g'ridan-to'g'ri so'zni ifodalay olishni xohlayman, chunki ijroning haqiqati aslida mana shunda deb hisoblayman."²

An'anaviy xonandalik bir qator uzluksiz rivojlanib boruvchi omillarga tayanadi: kuy, she'r matnini puxta o'rganish, ijro maqsadini imkon qadar to'la ochib berish, ovoz yo'nalishidagi ornomentik qoidalarini aniq ifodalash ana shunday omillardandir. Milliy musiqiy bezaklar, ovozning o'zbekona tuslanishi va sadolanishini ta'minlash, ijro jarayonini to'la'ligicha va alohida-alohida holda uni o'rab turgan ijroviy-ijodiy, ilmiy-nazariy tomonlarini qiyosiy o'rganish san'atkorlar oldida turgan asosiy vazifalardan biri.

Ijroni qiyosiy o'rganish, tahlil qilish, mohiyatini anglashda innovatsion vositalar, xususan ovozli yozuvlar va albatta ustozona jonli ijrolardan foydalanish talab etiladi.

XIX asrning oxiri, XX asrning 80-yillarida fonograf, gramplastinka yozuvlari, XX asrning 40-yillaridan bugungacha davom etib kelayotgan magnit tasmlaridagi va boshqa texnik vositalarda mavjud musiqiy asarlardan qiyosiy foydalanish, ularni ilmiy-nazariy jihatlarini boyitib borish, musiqa fani nazariyasi, jumladan amaliyoti o'tmishini anglatuvchi, kelajagini belgilovchi ko'zgudir, nazarimda.

Zero, biz ushbu qadimiy va zamonaviy vositalarda ustozona ijrolarda yozilgan xilma-xil talqinlarni ko'ramiz. Ifodaviy vositalarni anglaymiz. O'ziga xos ovoz va ohang munosabatlarini his etamiz, xullas, milliy qo'shiqchilikning rivojlangan va rivojlanishi lozim bo'lgan jihatlarini aniqlaymiz. Bu esa o'z navbatida, "Zamonaviy ijro" shaklida odat tusiga kirib borayotgan turli darajadagi asarlarni to'g'ri anglashimizni ta'minlash bilan birga bunday ijro niqobi ostida urchib borayotgan, o'zbek xalqi ma'naviyatidan tashqarida shakllangan yot musiqiy asarlarga ayniqsa, qo'shiqlarga to'g'ri baho berish imkoniyatini beradi bizga... "Agar insonning qulog'i yengil-yelpi, tumtaroq ohanglarga o'rganib qolsa, bora-bora uning

² Очерки по методики теории и сольфеджио. Сборник статей. Музгиз, 1954 год.

badiiy didi, musiqa madaniyati pasayib ketishi, uning ma'naviy olamini soxta tushunchalar egallab olishi ham hech gap emas. Oxir-oqibatda bunday odam "Shashmaqom" singari milliy merosimizning noyob durdonalarini ham, Motsart, Betxoven, Bax va Chaykovskiy kabi dunyo tan olgan buyuk kompozitorlarning asarlarini ham qabul qilishi qiyin bo'ladi"³.

Musiqa madaniyati, uning tarkibiy qismi bo'lgan fikrlar, mulohazalar, ilmiy-amaliy tushunchalar zamirida rivojlanib boradi. Shubhasiz, musiqa madaniyatini yuzaga chiqishida ijroning tutgan o'rni beqiyos. Musiqani ijrosiz tasavvur ham qilib bo'lmaydi: an'anaviy ijroning tub mohiyati milliylikda, milliylikning mohiyati xalqning ichki kechinmalarini aks ettiruvchi ohanglarda. Ularni ba'diyy obraz darajasiga ko'taruvchi musiqiy bezaklar, ohanglar, zarblar, tabiiyki, tovushlardir.

An'anaviy yakkaxon qo'shiqchilikning mazmunini bildiruvchi bu omillarga alohida e'tibor berish lozim. Bu jarayon vokal pedagogikasining eng dolzarb vazifalaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Haqiqiy ijrochi ham xalqona, ham oddiy, ham falsafiy ohanglar yordamida hayotiy obrazlar yarata oladigan san'atkor bo'lsagina, uning har bir ijrosi musiqa madaniyatining yorqin sahifasiga aylanadi. Demak, ijro bu juda murakkab ayni vaqtda, jonli, ilmiy-amaliy jarayon. U unimsiz yangilanib, o'zgarib boradi. Haqiqiy ijro mahorat badiiy san'at namunasi, hunarning eng mukammal bosqichidir. Mohirona ijro san'ati bilan yo'g'rilgan har qanday musiqiy asar musiqa madaniyatining eng noyob ko'rinishi, u voqelik, bayramidir. Ana shunday ijrolargina tabiiy, professional ijro jarayonini tashkil etadi. Musiqa san'ati amaliyoti va nazariyasining oltin pillapoyasi mana shunday ijro va ijrochilardir. Demak, ijrochilikning asosi-ijro, uning sifatini belgilovchi omil ham ijro. Ayni vaqtda, ijro tajribalari yig'indisi o'laroq, musiqa ilmi, nazariyasi, pedagogikasini qadimiy va yangi ohanglarning xilma-xil talqinlari bilan boyitadi. Shu bois, ijroni hech ikkilanmasdan jonli jarayon desa ham bo'ladi. Mazkur jarayonni talabalarda to'g'ri,

³ I.A.Karimov. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. - T.: Ma'naviyat. 2008. 103-bet.

aniq shakllanishida ovoz mashqlari eng zarur va boshlang'ich vosita sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Eng mukammal soz-inson ovozi, degan gapni ko'p takrorlaymiz. Qo'shiq tinglayotganda, kuylayotganda, ayniqsa, uni o'rgatayotganda bu hikmatli so'zning bejiz aytilmaganini anglaymiz. Bu so'zlar har bir o'qituvchining shioriga aylanishi kerak. Boshqacha qilib aytganda, o'qituvchi ovoz shakllantiruvchi zarur holatlar ko'nikmalarni to'g'ri, aniq shakllanishni ta'minlovchi unsurlarga alohida e'tibor qilishi kerak. Darvoqe, biz ovozni eng mukammal soz dedik. Nazarimda, bu sozning birinchi tori – ong, ikkinchi tori – ovoz, uchinchi tori – nafas, to'rtinchi tori – talaffuz... An'anaviy qo'shiqchilikda mavjud barcha jarayonlar mana shu "tor"larni sozlashga qaratilishi lozim. Ulug' allomalardan Abu Ali ibn Sino e'tirof etgan "Inson ovozi" deb atalmish muqaddas "cholg'u"ning xonandalikdagi barcha ilmiy-nazariy qoidalar asosida sozlanishining ham ilk ibtidoiy omillaridan biri ham mashqlar-ovoz mashqlaridir.

Mashqlar nafaqat ovoz, balki talaba ongi, shuuri, xususan, estetik didining shakllanishida muhim vositadir.

San'at, ijod, ijro – bular estetikaning muhim qirralaridandir. Bo'lg'usi qo'shiqchi mashqlarni bajarish jarayonida kuylashning barcha estetik, psixologik, badiiy jihatlarini his qilib borsagina pedagog o'z maqsadlariga to'laqonli yetgan bo'ladi. Mashqlarga shunday bir tus berish kerakki, talaba go'zallik va xunuklik, tubanlik va yuksaklik haqidagi tushunchalarni to'g'ri idrok eta olsin. Mazkur jarayon bo'lg'usi xonandada estetik did va tarbiyani shakllantirib boradi. Ma'lumki, ezgulik g'oyalari bilan yo'g'rilgan har qanday asar, jumladan musiqiy asar va mashqlar, talabada odob va axloq tushunchalarni rivojlantirib borish kerak. San'at – estetika, estetik didning eng to'liq va mukammal ifodasi. Estetikaning bu kategoriyasi shaxs rivojining uyg'unligi, ya'ni go'zallikni yaratish, olijanob bo'lish, erkin ijod qilishga o'rgatadi, yaratuvchilik qobiliyatini erkin zohir bo'lishini ta'minlaydi, talabani badiiy ijod namunalaridan zavqlantiradi. Badiiy ijod bilan shug'ullanish, bu go'zallikka intilish, oqibatda uni yaratish demakdir. Bu intilish

ijodkorni, ijrochini ma'nan go'zal va odobli bo'lishini talab qiladi. "Go'zallik axloq-odobning tug'ishgan singlisidir" degan edi, rus yozuvchisi Belinskiy...

Qissadan hissa shuki, ovoz mashqlarini tanlayotganda, pedagog asosan, mana shu mezonlarni ham unutmasligi kerak. Maqomlardan, mumtoz musiqiy asarlardan, bastakorlar yaratgan klassik asarlardan, xalq og'zaki ijodi namunalaridan ana shu mezon talabidagi badiiyatni istagancha topish mumkin.

Demak, ovoz mashqlarini ko'proq o'zbek xalq musiqa merosi asosida tanlash maqsadga muvofiq. Bunday mashqlar talabaning mamlakatimiz tarixiga bo'lgan e'tiborini oshiradi kela-jagiga ishonch paydo qiladi.

O'zbek xalqining ko'p asrlik boy tarixi, ajoyib ma'naviy merosi bilan haqli ravishda faxrlanish tuyg'usi, o'tmishni qo'mash emas, balki qadimiy tarixni, xalq yaratgan moddiy va ma'naviy boyliklarni keng o'rganish va ochib berish, ularni yangi avlodlar tomonidan ajdodlar merosi sifatida o'rganishni ta'minlashdan iborat.

I-BOB

1.1. Muqaddima

Abu Nasr Forobiy musiqiy iqtidorni quyidagi uch bosqichga ajratadi: g'ariza-insondagi sozga, ovozga bo'lgan moyillik, kuy tinglash, ijro etish qobiliyati; intuitsiya – his etish. Kuyni ruhiy holat sifatida idrok etish, o'rganish lozim. Sozanda, xonanda asarni ijro etayotganda qaysi parda yoki ohangda ekanligini, ularda qanday kuylash kerakligini o'ylab ham o'tirmaydi. Asar ijrochi qalbida yashab yetiladi. So'ng ma'lum tovushlar va ularning harakati sifatida shakllanadi. Intellect – aql darajasi. Bu daraja shundan iboratki, unga erishgan ijrochi kim uchun qanday asar ijro etayotgani, uning tuzilishi, g'oyasi, shakl va mazmunini idroklashga qodir bo'ladi. Forobiy musiqiy asarni idrok etish va yaratish jarayonini musiqa ilmining eng mukammal bosqichi deb qaragan.

Badiiy obrazlar, umuman, voqelikni ohanglar yordamida yorqin ifodalay olish haqiqiy ijro va ijrochilikning ko'zgusidir. Ijro aslida juda murakkab jarayon. Ayniqsa, xalq ijrochisi darajasida bo'lish uchun o'sha xalq ohanglarida mavjud barcha ta'sirchan ijroviy omillarni o'z shuuri va qalbiga to'la singdirib olishni talab etadi. Ijrochining ijroda ishtirok eta-digan barcha a'zolari o'z-o'zidan erkin harakat qilishi kerak. Bunda a'zolar harakati ravon, chiroyli bo'lishi talab etiladi. Haqiqiy xonanda o'z ovozini inson qalbining oltin kalitiga aylantira olishi lozim. Uni eshitgan har qanday kishi, o'zini ichidagi "men"ni bo'ysundira olgandagina ijro va ijrochi o'z maqsadiga yetgan bo'ladi. Demak, parda, ohanglarni mehr-shafqat, adolat, ezgulikka xizmat qildiradigan san'atkoragina haqiqiy sozanda yoki xonanda bo'la oladi. Ular badiiy yuksak musiqiy asarlarni inson ruhiga to'g'ri va mukammal yetkazadi. Musiqiy merosni ko'z qorachig'idek asraydi, ijro etadi.

An'anaviy qo'shiqchilik o'rgatish jarayonida o'zbek maqomlari va mumtoz musiqasida mavjud "zamzama", "hang"lardan umumli

foydalanish bo'lg'usi xonandani ajdodlarimiz tomonidan qoldirilgan muqaddas musiqiy merosga yaqinlashtiradi.

Talabaning eshitish qobiliyati, ta'bi, didini rivojlantirishda hang va zamzamalardan tashqari ovoz mashqlarining ham ahamiyati beqiyos. Yaxshi qo'shiqchi nozik ta'b, nukta fahm, ya'ni o'z ovozining sozandasi, asardagi voqelikni yarata oluvchi aktyor darajasida bo'la olishi kerak. Shu bois, ovoz mashqlari uchun ijro texnikasi bilan birga uning botiniy, zohiriy olamini boyitishga xizmat qiluvchi ohanglarni tanlash maqsadga muvofiq. Mashqlardan ko'zlangan maqsad talaffuz aniqligi, ohang sofligi, nafasdan unumli foydalanish, badiiy didni shakllantirish, musiqiy bo'yoqlardan to'g'ri foydalanish, hissiyotni kuchaytirish, frazirovka (jumlaning to'g'ri ifodalash), asar shakliga putur etkazmaslik, ohang va matnga ehtiyohtkorlik bilan yondashish, ularning samarasi o'laroq yoqimli, nafis, ifodali, mazmunli, bir so'z bilan aytganda, professional kuylashga erishishdan iborat. An'anaviy xonandalikda ovoz mashqlaridan nihoyatda kam, ba'zan samarasiz foydalanish mazkur soha pedagoglarining eng noqis tomonlaridan biridir. Ustoz xonandalarda so'zsiz aytiladigan maqom va katta ahlula ohanglari ovoz mashqlari o'rmini bosgan. Ijroning dastlabki jarayonlarida ular ovozning pastki registrida ijro etishga mo'ljallangan maqom va katta ahlulalar ohanglaridan samarali foydalanishgan. Bu jarayon jonli tilda "ovoz qizdirish", "ovoz yuritish" deb nomlangan. Turli xorijiy musiqiy oqimlarning to'xtovsiz kirib kelayotgani, yosh avlodning tafakkuridan ma'lum darajada milliy musiqiy bezaklar, ohanglar, umuman milliy musiqaga nisbatan didini sayozlashtirmoqda. Bu esa o'z navbatida milliy ruhda ijro ovoz mashqlari yaratishga bo'lgan ehtiyojni kuchaytirmoqda. ilmi guftor (bayon qilish) uchun bo'linadi:

1. Ovoz hosil qila olish;
2. Talaffuz eta olish;
3. So'z paydo qila olish.⁴

Ta'kidlash lozimki, bu omillarning har biri alohida-alohida qobiliyat, iqtidor talab etadi. Ularning har biri talaffuz uchun o'ta muhimdir.

⁴ Бобо Афзалидин Кошоний 1267 тугилган. "Жовидоннома" асаридан.

Tabiiyki, bu jarayonda G'arb tajribasining eng yaxshi namunalari-dan ham bu jarayonda foydalanish tavsiya etiladi.

Mashqlar yordamida talaba bilan ishlash uning ovoz vositasi bilan yangi timsol yaratish va barcha ijroviy jarayonni o'sha timsol-ga bo'ysundirish demakdir. An'anaviy xonandalikda mashqlarning shunchaki, nomigagina bajarilishi ashulachilikda ovozni to'g'ri shakl-lantirish va rivojlantirishning zavolidir. Zero, yakkaxon qo'shiqchilik pedagogikasi va ijrochiligining eng murakkab jarayonlarini puxta o'zlashtirishning kaliti ham aynan ovoz mashqlaridir. Ularda kuy-lashning barcha qiyinchiliklarini oson hal qilishda o'z ovoziga ega bo'lish, tovushni toza, asar talabi darajasida shakllantirish, nafasni isrof qilmaslik – tejash, ijro jarayonida qichqirmaslik, ovozni mu-loyim va yengil harakatlantirish, registrlarni silliq bo'lishi, nafasdan to'g'ri, unumli foydalanish, milliy ijroga xos musiqiy bezaklar-ni professional talqin qilishga qaratiladi. Buning uchun mashqlar rang-barang, turli o'lchov va usullarda bo'lishi lozim. Mashqlar jarayonida diafragma faoliyatini kuchaytirish maqsadga muvofiq. Unli va undosh tovushlarning tiniq sadolanishini ta'minlash talab etiladi.

Ustozlar orasida ashulachilikda zarur bo'lgan tabiiylik va halollik xususiyatlari alohida e'tirof etilgan. O'z davrida ular katta izdihomlar-da ashula aytishdan, undan oldin ikki rakat namoz o'qishgan. Ruhan va jismonan poklanganlar. O'zbekiston xalq hofizi, marhum Quvondiq Iskandarov "ashulachining tomog'i, o'pkasi, oshqozoni toza bo'lishi kerak", - der edilar. Demak, bo'lg'usi xonandalarni parhezkorlikka, luqmai haromdan yiroq yurishga o'rgatib borish kerak. Bo'lajak hofiz-larning xotirasini rivojlantirishda mumtoz shoirlarning sara baytlari-ni yod olishga ustozlar alohida e'tibor qaratishgan. O'zbekiston xalq artisti marhum, Hojixon Boltayev "ashulachi kamida ming, bir yarim ming bayt bilishi kerak" degan iborani ko'p takrorlar edi.

Talabalarga mashq berish jarayonida mashqlarning shaklan va mazmunan milliy bo'lishiga alohida e'tibor qaratish lozim. Har qan-day odamning xazinasi-uning qalbi. Xazinaga har qanday narsani joylashtirib bo'lmaydi...

Ovoz mashqlari o'qitish, o'rganish jarayonining ajralmas qismi-ga aylanishi lozim. Har bir darsda, har qanday asardan oldin talaba-ga o'sha asar ohangiga mos mashqlar berib boriladi. Bu jarayonda o'zbek tilining fonetik xususiyatlarini ham inobatga olish muhimdir. Talabalar orasida "s", "z", "r" tovushlarini to'g'ri talaffuz qila olmay-diganlar ham uchrab turadi. Bundan tashqari, aksar unli tovushlarning turli shevalarga xos, xilma-xil aytilishi hollari ham yo'q emas. Shu bois, ovoz mashqlari jarayonida qo'llaniladigan nota nomlari bilan birga undosh va unli tovushlar birikmalarini keng qo'llash tavsiya etiladi.

Ma'lumki, G'arb musiqasidagi tovushlarning nomi ma'lum bir ilohiy so'zlarning ilk bo'g'inlaridan olingan, shu ma'noda biz ham tilimizda mavjud maqom atamalarining tovush birikmalaridan foyda-lansak yomon bo'lmas edi. Buni men quyidagicha tasavvur qilaman. "Ro" – Rost maqomining birinchi ikki harfi. Rost – haq, to'g'rilik demakdir. "Mu" – Muhayyar so'zining birinchi bo'g'ini, muhayyar – hayratlanmoq. "Na" – Navo so'zining birinchi bo'g'ini, Navo – uchinchi maqomning nomi. "Cho" – Chorgoh so'zining bi-rinchi ikki tovushi, Chorgoh – Toshkent-Farg'ona maqom yo'llarini to'rtinchisi, Xorazm va Buxoro maqomlarining sho'balaridan biri. "Se" – Segoh so'zining birinchi bo'g'ini, Segoh – maqomlardan biri-ning nomi. "Xo" – Xoro so'zining birinchi bo'g'ini, Segoh maqomi sho'balaridan birinchi nomi. "Ta" – Taraona, maqomlar taronalari...

Xullas, ovoz mashqlarida ovozxonlik pedagogikasining barcha muammolari, yutuqlari aka etgandagina u samarali bo'ladi. Demak, tozalik, tiniqlik kabi omillar, pardani his etish, soz va ovozni eshita olish, ulardagi uyg'unlikni idrok etish – bular birlamchi omillardandir.

Ovoz mashqlarining milliy sozlar jo'rligida amalga oshirilgani maqsadga muvofiqdir. Biroq, turli shakl va darajadagi g'arbona mu-shqlarning keng iste'molga aylanib borayotganini inobatga olib, G'arb vokal tajribasidan kelib chiqib, ularni dastlabki jarayonda fortepiano jo'rligida amalga oshirish ham foydadan xoli emas. Milliy sozlarda mashqlarni bajarish jarayonida talaba ovozining qaysi cholg'uga mos kelishiga e'tibor berish kerak. Biz ovoz mashqlarini asosan tanbur,

dutor, g'ijjak jo'rligida amalga oshirishni talab etgan bo'lardik. Zero, mazkur sozlarda milliy musiqiy bezaklarni aniq ifodalash mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchi milliy xonanda tayyorlash jarayonida haqiqiy ovozning sozga, ayniqsa, tanbur, dutor, g'ijjak tovushiga bo'sunuvchan bo'lishini e'tiborga olishi zarur.

Mashqlarda asardagi musiqiy tovushlarning aniq-tiniq sadolani-shi o'ta muhim omillardan biridir. Ta'kidlash lozimki, ovoz tusining sofligi orqaligina asarning ichki mazmun-mohiyatini to'laonli ochib berish mumkin. Ayniqsa, milliy qo'shiqlar ijrosidan oldin ulardagi musiqiy bezaklar, dinamik belgilarni, tovush tembrini barcha registrlarda bir-biriga imkon qadar yaqinlashtirish o'qituvchidan qancha ko'p ma-horat talab etsa, bo'lg'usi hofizdan ham shuncha ko'p mashaqqat talab qiladi. O'z navbatida bu jarayon musiqiy tafakkur, ta'bni yangilovchi, rivojlantiruvchi omillarga yetaklaydigan parda, ovoz uyg'unligi tu-shunchalarini belgilaydigan badiiy, texnik ko'nikmalarni charxlov-chi boshlang'ich vositalarning eng zaruridir. Ma'lumki, yakkaxon qo'shiqchilikda, umuman, og'zaki kasbiy xonandalikning barcha ko'rinishlarida artikulyatsiya birlamchi o'rinda turadi. Ko'p hollarda milliy qo'shiqlar ijrosida "a", "e" ga, "o", "u" ga yoki shunga o'xshash tovushlarga aylanish hollari tez-tez uchrab turadi. Bu holat ovozning o'ziga xos sharqona fazilatidir. An'anaviy xonandalikni bunday ho-latlarisiz tasavvur qilish qiyin. Bunda lab, til, jag' harakatlarining o'zi-ga xos holatlarini to'g'ri topish talab qilinadi. Ovozning ichki qatla-mi "falset" dan ham unumli foydalanish kerak. Bularsiz yakkaxon qo'shiqchilikda na pedagog, na talaba kerakli natijaga erisha oladi. Jarayonni amalga oshirishda Orifxon Hotamov, Fattohxo-n Mamedaliyev, Kommuna Ismoilova, Saodat Qobulova kabi hofizlarning ijrosidan keng foydalansa maqsadga muvofiq. Mashqlar kuylanayot-ganda, talabaning tashqi holati – o'zini tutishi, yuz tuzilishidagi ifo-dalar, behuda tebranmaslik, boshni qimirlatmaslik, ortiqcha harakat va zo'riqlashlarga yo'l qo'maslik lozim. Zero, u kelajakda sahnadagi shaxsga aylanishi, odamlar e'tiboridagi hayratga aylanishi hech gap emas. Yangi ashulaning paydo bo'lishi – bayram. Yangi iqtidorli ashulachining paydo bo'lishi – tarixiy voqeiylik aslida. Har bir yu-

tuqning zamirida mashaqqatli mehnat yotadi. Bo'lajak xonanda-ta-laba mashaqqatni odatga, odatni-go'zallikka aylantira olishi kerak. Tabiiyki, mashaqqatli mehnat o'rtamiyona xonanda uchun zarar-li bo'lishi ham mumkin, undagi ijod uchqunlarini so'ndirishi ham mumkin. Haqiqiy xonandada esa, ushbu jarayon ijroni rivojlantiradi. Ta'kidlash lozimki, ba'zi san'atkorlar, jumladan qo'shiqchilar sahna madaniyatiga uncha e'tibor bermaydi, shu bois, ijro ta'sirchanligiga deyarli erisha olmaydi. Bu tanasi, asablarini boshqarolmaslik, e'ti-borini nimaga, qay tomonga yo'naltirishligini bilmaslik kabi salbiy oqibatlarni keltirib chiqaradi. Sahnada o'zini tuta olish – bu nafaqat estetik jarayon, balki tinglovchining badiiy asarga qo'shiqchiga mu-nosabatini shakllantiruvchi vositalarning eng asosiysidir. Professor Sherzod Pirmatovning ta'kidlashicha, "tana cholg'u sozi, qo'shiqchi esa cholg'uchidir". Qo'l, oyoq, tana, yuzdagi emotsional ko'rinish-lar albatta tomoshabin nazarida bo'ladi. Bularsiz ba'zan asar, hatto ki butun boshli bir konsert ham muvaffaqiyatsizlikka uchrashi mumkin. Sahna ijodkori uchun tomoshabin-ko'zgu, ko'zgu bo'lganda ham eng muqaddas ko'zgu. Ustoz xonandalarning ta'kidlashicha, ular xoh sahnada, xoh bazmlarda qo'shiq ijro qilayotganlarida odamlar orasi-dan o'ta shinavanda bir kishini topib, ijro davomida butun e'tiborini unga qaratar ekan. Demak, qo'shiqchi o'zini sahnada erkin his qila olishi lozim. Tuyg'ularni ifodalashda, tananing ortiqcha harakatidan tiyilishi talab etiladi. Aks holda, tinglovchining san'atkor haqidagi fikri salbiy tomonga o'garadi. Sahna madaniyatini yaxshi bilmagan qo'shiqchi, bamsoli, sozlanmagan cholg'u sozida chiroyli kuy cha-lishga behuda intilayotgan sozanda kabidir. Demak, qo'shiqchi uchun ikki toifa sozlarning ovozga, ruhiy holatga jo'rli mavjud. Birinchisi, albatta, musiqiy sozlar, ikkinchisi, uning ovozi va qo'li, yuzi, ko'zi, tanasi. Yana bir toifa soz – bu tomoshabinning qo'shiqchiga bo'lgan ruhiy va ma'naviy munosabati. Ushbu sozlarga o'z ovozi va qalbi-ni sozlay olgan qo'shiqchi. Nihoyatda mukammal, badiiy-ma'naviy barkamollik kaab etadiki, bu barkamollik uni yakkaxon qo'shiqchilik-ning yuksakliklarga eltuvchi oltin pillapoyalarda, qiynalmasdan, ik-killanmasdan javlon urishini ta'minlaydi...

Ovoz mashqlariga – nafas, talaffuz, ma'lum darajada tana plastikasi bilan shug'ullanishning dastlabki ko'rinishi sifatida ham qaralishi kerak.

Qo'shiqchilik taqlid asosiga qurilgan jarayon emas. U tinimsiz mashqlar, mashaqqatli mehnat, ijodga aniq va to'g'ri yondashuv zahirida shakllantiriluvchi sohadir. Shu bois, ovoz mashqlarini bajarish jarayonida quyidagilarga alohida e'tibor berish lozim.

- Talaba o'zida, ovozida, tanasida noqulaylik sezmasin;
- Yelkalarini to'g'ri tutish – bu yaxshi nafas olish, ko'krak titratgichlaridan umumli foydalanishni ta'minlaydi. Boshni, bo'yinni to'g'ri tutish bu tomoq, hildodq muskullari erkinligi, ovoz tabiiyligini ta'minlaydi: qo'shiqchining yuzi, ko'zi mashq jarayonida soxtalikdan xoli bo'lsin, qo'llar ikki yoqqa tushirilgan, erkin holatda bo'lsin...

Yakkaxon qo'shiqchilik fanidan dars berayotgan o'qituvchilar o'z talabalarini yuqoridagi tavsiyalarga tayangan holda, ulug' mutafakkir Alisher Navoiy ta'biri bilan aytganda "So'z chamanining bulbullari" qilib tarbiyalamog'lari lozim.

Muhtaram o'quvchi mening bu izlanishlarim aks etgan qo'llingizdagi qo'llanma milliy yakkaxon qo'shiqchilikni rivojlantirishdagi ilk qadamlardan biri albatta. Tabiiyki, qo'llanma nuqsonlardan xoli emas. Ushbu qo'llanma pedagog xonadalar va talabalarining faoliyatida o'ziga bo'lsa ham ijobiy samara bersa, men o'zimni baxtiyor his qilgan bo'laman.

Mazkur o'quv qo'llanma o'quv rejasiga asosan yakka o'quv mashg'ulotda zamonaviy modul dasturi (module syllabus) asosida shakllanadi.

Kursning tematik tarkibi va mazmuni			
Mavzu	Amaliy (yakka)	Mustaqil ish	
1-semestr			
Yakka ijroning nazariy asoslari va xususiyatlari: tovush hosil qilish va ohangdoshlik	4		1

Asar matnini to'g'ri talaffuz etish – diksiya	4	1
Asar mazmuniga mos badiiy-musiqiy ijro etish ko'nikmasi.	2	1
O'zining shaxsiy qobiliyati, iste'dodidan umumli foydalanish va rivojlantirish	4	2
Ritmni his etish, dinamika, frazirovka	4	2
Ijroni jo'rnovoz bilan uyg'unlantirish	4	2
Konsert ijrochiligi repertuaridan axloqiy-ma'naviy hamda vatanparvarlik tarbiyasida foydalanish	2	1
Hududiy (folklor) qo'shiqlari ijrochiligi	2	1
An'anaviy bastakorlar ijodidan namunalar ijro etish	4	2
Mumtoz ashulalar, katta ashula ijrochiligi	2	1
Maqom sho'balari namunalarni ijro etish	4	2
2-semestr bo'yicha jami	36	16

Izoh: zamonaviy modul shaklidagi tizimda keltirilgan kursning tematik tarkibiy mavzulari barcha semestrlar davomida talabalarga beriladigan tahminiy asarlar ijrosining to'laqonli bo'lishiga xizmat qiladi.

Talabaniq iqtidoridan kelib chiqqan holda taxminiy dasturga quyidagi jandagi asarlardan namunalar kiritish mumkin:

1. Bastakorlar asarlari namunalari;
2. Xorazm dostonchiligi ashulalaridan;
3. Katta ashula namunalari;
4. Maqom sho'balari namunalari.

1.2 LAD HAQIDA

Ovoz mashqlarini bajarish jarayonida undagi pardalarning vazifasi, harakatlariga alohida e'tibor berish kerak. Boshqa xalqlar musiqasidagi kabi o'zbek mumtoz musiqasida ham tovushlar musiqiy asar talabiga ko'ra bir necha xil vazifani bajaradi. Masalan, Buzruk maqomining Saraxborida "do" pardasi qisqich sadolanadi va tezkorlik bilan yuqori pardalarga intiladi. Rost maqomining Saraxborida aynan shu parda bir xil harakatda ko'proq sadolanadi. Rost pardasidagi "do" tovushi Buzruk Saraxboridagi "do" pardasiga qaraganda sekinroq harakat qiladi. Asarning boshlanishidayoq "do" pardasi Saraxborining tayanch pardasi sifatida o'zini namoyon etadi. Shu va shunga o'xshagan holatlar sababli o'zbek musiqasini Yevropacha ladlarda ifoda etish ancha noqulayliklar tug'diradi. Umuman, o'zbek mumtoz musiqasida lad so'zini ishlatish unchalik to'g'ri emas. Biroq, mumtoz musiqiy ohanglarni tashkil etuvchi tovushlar mutanosibligini tushuntirishning boshqa yo'li hozircha deyarli topilmaganligi sababli g'arbona lad ta'limotidan foydalanishga majburiy.

Hozirgi kunda lad tushunchasi ma'lum bir ta'limotni anglatuvchi tovushlar yig'indisi demakdir. Lad – ruscha "ladit", ya'ni "mutanosiblash tirmoq" demakdir. U ilk bor cherkov musiqasida keng qo'llanilgan. G'arbda lad tushunchasiga muqobil o'laroq "modal", "tonal" so'zlari ishlatiladiki, ular beqaror, ma'lum bir tonliklarga bo'ysunuvchi tovushlar demakdir.

Xalq musiqasini g'arbona "lad" yoki "tonliklar" asosida o'rganish ancha murakkab va noqulaydir. Lekin bu jarayonning foydali tomonlari ham yo'q emas, albatta. Ma'lumki, musiqa, ayniqsa ijrochilik joni jarayon. Undagi har bir ohang toza, tiniq, beg'ubor bo'lishi kerak. Badiiy matnda qattiq, yumshoq unli va undosh tovushlarning talaffuziga qanday yondashilsa, musiqiy matnda ton va yarim tonlar tozaligiga ham shunday e'tibor berishimiz kerak. Zero, lad harakatdagi tovushlarning bir-biriga muvofiq badiiy tartiboti, tarkibotidir. Aytaylik, bir kuyda yuzlab tovushlar ishtirok etadi. Ammo ular bir-biriga bog'liqlik holda goh pastga, goh yuqoriga deyarli doim harakatlanib

turadi. Ohang, kuy bu harakat demakdir. Yeru osmonlar va ularning o'rtasida mavjud eng kichik zarradan koinotgacha bo'lgan barcha narsalar o'z vazifasiga ega bo'lgani kabi lad ham unga asoslanib paydo qilingan. Paydo qilinaajak har bir kuyda ishtirok etuvchi tovush "nag'ma"larning ham o'z vazifalari borki, bu vazifalar ularning harakatida namoyon bo'ladi. Shu bois, kuyni ko'p olimlar harakat deb ta'riflaydi. Va bu harakatlarni quyidagicha e'tirof etishadi:

- Tovushlarning bosqichma-bosqich harakati. Bu harakat barcha xalqlar musiqasiga tegishli bo'lganligi uchun "universal" deb ataladi;

- Tovushlarning gorizontall harakati – tovushning bir joyda harakatlanishi;

- Tovushlarning sakrama harakati. Kuy davomida uchraydigan sakramalarda, sekvensiyalarda namoyon bo'ladi. O'zbek mumtoz musiqasida sakramalar ikki, uch, to'rt parda oralig'ida bo'ladi.

- Tovushlarning o'ta lirik, kuychan harakati. Bu harakatni mumtoz musiqada amalga oshirish uchun "o'rab chalish", "bezab chalish" kabi xalqona ijro texnikasidan keng foydalaniladi. Ustozlar bu jarayonni "zanzama", "gulpartav", "gulrez", "gulbong", "qochirim" kabi xalqona musiqiy atamalar bilan ifodalashadi;

- Tovushlarning "titratma" yoki "tebranma" harakati: bizing musiqamizda bu jarayon "molish"ni eslatadi.

Musiqiy merosimizda mavjud har bir maqomni "advor", "lad" deb atash mumkin. Masalan, dugoh maqomining ilk xatlari dugoh tovushqatori yoki ladi asosida sadolanadi. Bu lad to'qqiz tovushdan iborat. Mo'tabar musiqiy risolalardagi parda, maqom, doira atamalari "lad" so'zining muqobili o'laroq, lad so'zidan kengroq ma'nolarni anglatadi. Tabiiyki, bu odat Shashmaqom tizimida ham foydalanilgan va alohida atamalar bilan belgilangan. Shashmaqomda oltita parda tizimi mavjud. Demak, har bir maqomning nomi ma'lum bir parda tizimini anglatadi. Maqomda bunday parda tizimlari oltita: "Rost", "Buzruk", "Navo", "Dugoh", "Segoh", "Iroq". Maqom qismlarining tarkibiy bo'laklarga – dastlabki, kuy jumalarga qarab bo'linishi ham ko'p uchraydi. Bunda ladning nomi "usul" nomi bilan birga aytiladi.

Masalan: Tasnifi Segoh, Muxammasi Iroq... bu atamalarda Tasnif, Muxammas – usullarning nomi, Segoh, Iroq esa parda birliklari “advor” yoki “lad”ning nomidir. Bunday nomlanishlar o‘z navbatida har bir maqomning, ya’ni “lad”ning o‘ziga xos tomonlarini, aynan o‘sha maqom xususiyatlarini inobatga olgan holda ta’riflash demakdir. Shu o‘rinda Navo maqomi haqida to‘laroq ma’lumot berishni lozim topdik.

Musiqiy bilimgozlarda ta’lim oladigan talabalar dasturining zallvorli qismini Navo maqomiga kiruvchi asarlar, Navo maqomi asosida yaratilgan ashulalar tashkil etadi. Bundan tashqari, Navo ohanglari hududiy, an’anaviy ijrochilikning ham ko‘rkiga aylanib ulgurgan...

Navo so‘zining ma’nosi juda keng. U “kuy”, “kuy yo‘li” maqomlar tarkibidagi maqomning nomidir. Bir jihatdan Navo “musiqiy” so‘ziga ma’nodosh. Bir nozik nuqtaga e’tibor qilaylik. Gap shundaki, musiqiy so‘zi yunoncha bo‘lib, yunon madaniyatida “kuy”, umuman, nafs san’atlar – “musiq”, “she’riyat”, “raqs” ma’nolarini anglatgan. Ya’ni ohang, she’r, raqs parilari ismiga oid tushuncha. Musiqaning arabcha nomi, ilmiy risolalarda “alhon” (birlihi lahn) tarzida ifodlangan. Bu yunoncha “melos” (birlihi melodiya) tushunchasiga mos keladi. Aksar mutafakkirlarning musiqiy risolalarida ham alhon – kuy so‘zining ko‘pligi sifatida keladi. Najmiddin Kavkabi “alhon”ga ta’rif berar ekan, uni quyidagicha tasniflaydi: alhonul jirmiy, “oliy nav”, “mukammal kuy”; alhonul bositiy – “o‘rta nav”, “yoyiq kuy”; alxonul xattiy – “oddiy kuy”. Bu yerda kuy o‘rnida bemalol Navo atamasidan foydalanish ham mumkin. Chunki u kuylar, nafs san’atlar ko‘pligini anglatuvchi tushunchadir. Bu atamada musiqa va she’riyat uyg‘unligi bilan birga haqiqat yo‘lini anglatayotgandek, go‘yo. Alisher Navoiyning tahllusi negizidagi “navo” so‘zi nafs san’atlar uyg‘unligi bilan birga haqiqat yo‘lini anglatayotgandek, go‘yo.

Ajam xalqlarida “navo” so‘zi, arab so‘zidagi “alhon” dan ko‘ra kengroq ma’no kasb etadi. Bu so‘z musiqiy tarafdin “ohang”, “maqom” ma’nosini anglatadi, ma’naviy, ruhiy tomondan – yo‘l-oddiy yo‘l emas, tariqat yo‘lini anglatadi. Muhimi, inson hayotida bu musiqiy va ma’naviy yo‘llar uning kamolotida ustivor ahamiyat kasb etadi. Bu holatni Yusuf Xos Hojib shunday e’tirof etadi:

“Dunyodan bexabar qalbi benavo,
Na o‘luk, na tirik, dardi bedavo”.

XVI asrda yashab o‘tgan Abdulqodir Marog‘iy ta’riflagan maqomlar orasida “Navo”ning tilga olinishi ham bejiz emas. “Ushshoq”, “Navo” va “Busalik”, “Advor”larning ta’sir kuchi, mardlik va shijoat uyg‘otadi. Navo ohanglari turkiy xalqlarning tabiatiga mosdir⁵.

Navo maqomi va atamasiga Darvesh Ali Changiy ham alohida e’tibor qaratgan. Uning ta’kidlashicha, Navo maqomi Hazrati Dovud alayhissalomdan qolgan. “Naqlidurki, - deydi, Darvesh Ali Changiy, -qachon Hazrati Dovud lahn qilsalar, muborak halqumlaridan yetimish xil ohang chiqar emish. Qushlar, vahshiylar – behush bo‘lar va yig‘lar emishlar. O‘sha maqom “Navo” bo‘lgan”⁶.

Maqomot tarkibiga kiruvchi barcha maqomlarning xususiyatlari, ijrosi, parda tizimi, doira usuli, ichki va tashqi tarbiotlari haqidagi ma’lumotlarni to‘liq tarzda berish tadqiqotimiz maqsadiga kirmaganligi uchun, yuqorida ko‘rsatilgan sabablar bois, Navo maqomi haqidagi tushunchalarni berish bilan kifoyalandik.

Ovoz mashqlarini bajarish jarayonida maqomlarda mavjud “hang”lar, zamzamalardan umumli foydalanish, bo‘lg‘usi xonandani akademik ijroga yaqinlashtiradi. Bunday atamani biz faqat G‘arb kompozitorlari asarlarining yuqori darajadagi ijrolariga nisbatan qo‘llaymiz, ko‘p hollarda. Ana shunday ijrolar silsilasini “akademizm” deb ataymiz. Umutmaslik kerakki, mumtoz musiqiy asarlar ijrosida ham akademizm mavjud. Bu akademizm milliy ohanglarimizning to‘laqonli ijrosi asosida vujudga keladi.

Musiqashunos olim D.Asafov ta’kidlaganidek, “Akademizm osmondan tushgan narsa emas, faqat o‘z zamonida ayni holda xalq ijodiyoti zaminida paydo bo‘lib, ana shu ijrochilik yuqori darajaga ko‘tarilganda yuzaga keladi”.

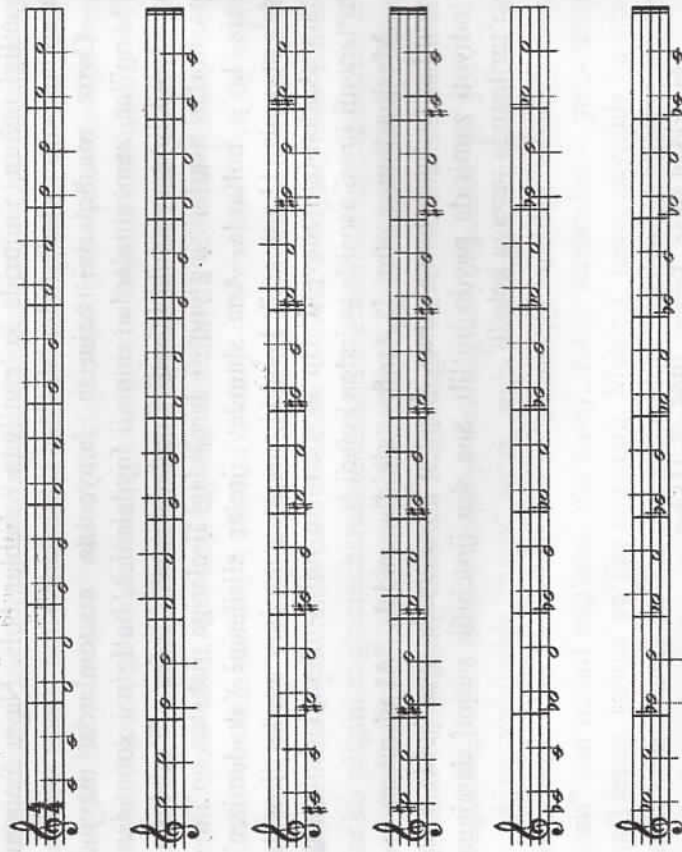
⁵ Maqosid-ul alhon. Tehron. 1966 yil. III-bet.

⁶ Risolai musiqiy. O‘zR FA inv.468. 10-bet.

1.3 LABLANGAN TOVUSH "ME" YORDAMIDA OVOZ REGISTRINI RIVOJLANTIRISH

Mashq tabiiy major tovush qatorida berilgan. Bizningcha, mashqni dastlab fortepiano jo'rligida bajarish ma'qulroq. Talabalarning turli musiqiy oqimlarga ergashib ketayotganligi bizni shunday qilishga majbur qiladi. Ovoz va parda munosabatlari yaxshilangach, mashqni milliy sozlarda, xususan, tanbur, dutor, g'ijjak sozlarida bajarilsa mashg'ulot yaxshi natija berishi mumkin. Mashq bajarilayotganda ovoz boyllamlarining harakati yordamida har xil milliy bezaklarni amalga oshirilsa yaxshi bo'lardi. Bu jarayonda talabaga nafasdan unumli foydalanish, uni tejash ko'nikmalari singdirib boriladi.

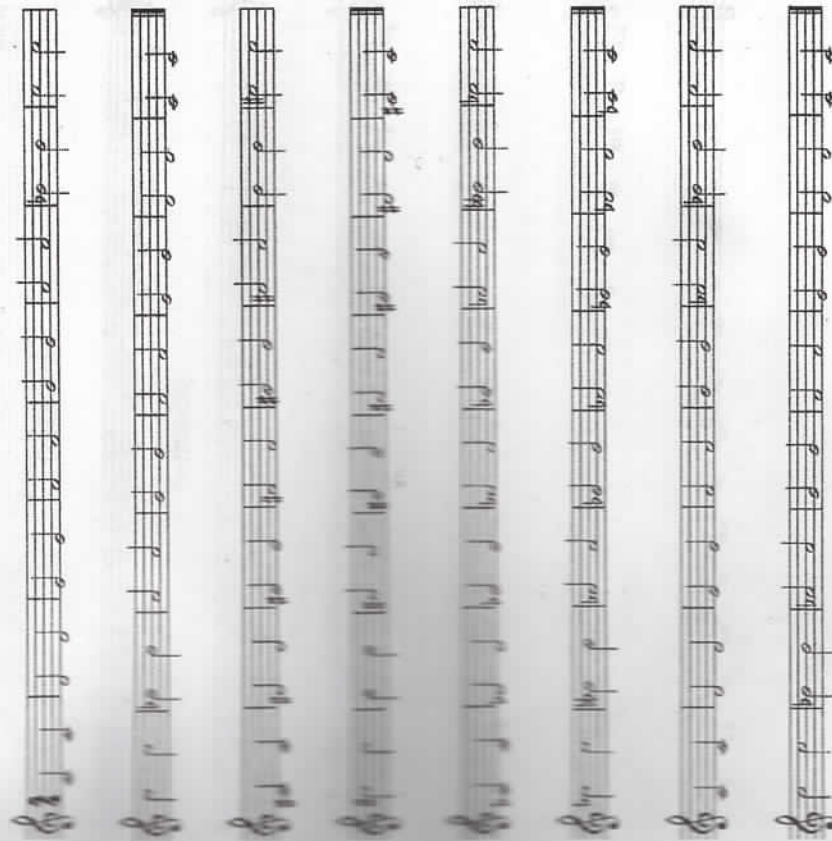
1-mashq

1.4 UNLI TOVUSHLAR USTIDA ISHLASH

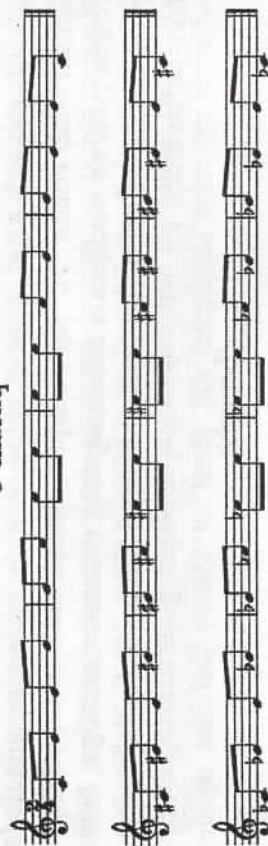
Ma'lumki, xalq musiqasini boyituvchi, undagi ohanglarning xalqonaligini ta'minlovchi omil musiqiy bezaklardir. Ular asosan unli tovushlar yordamida amalga oshiriladi. Mashqni bajarish jarayonida unli tovushlarning tiniq sadolanishi, musiqiy bezaklarning aniq ifodalanishi talab etiladi. Til, jag', halqum, tilchak kabi ovoz shakllanishda ishtirok etadigan a'zolarining to'g'ri harakatlanishiga, faolligiga alohida e'tibor berish kerak. Mashqni tanbur jo'rligida kuyilansa ham bo'laveradi.

2-mashq

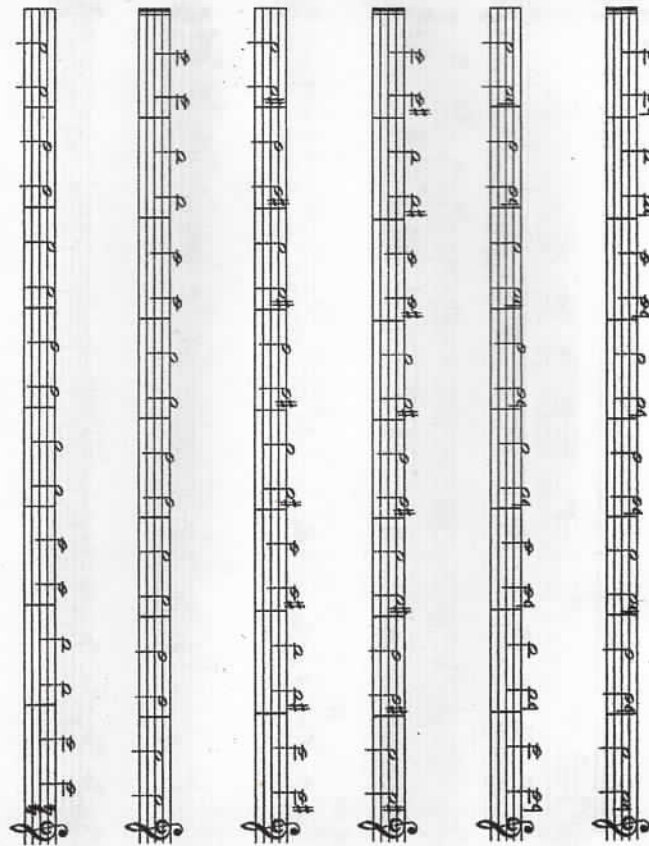

Mazkur keltirilayotgan mashqlarda (3-8 gacha) pardalar tozaligi ustida ishlash, ushbu sakratma harakatlarda nafasni tejash va tilni qattiq tanglayga undosh tovushlar aniqligi darajasida tekizish talab qilinadi.

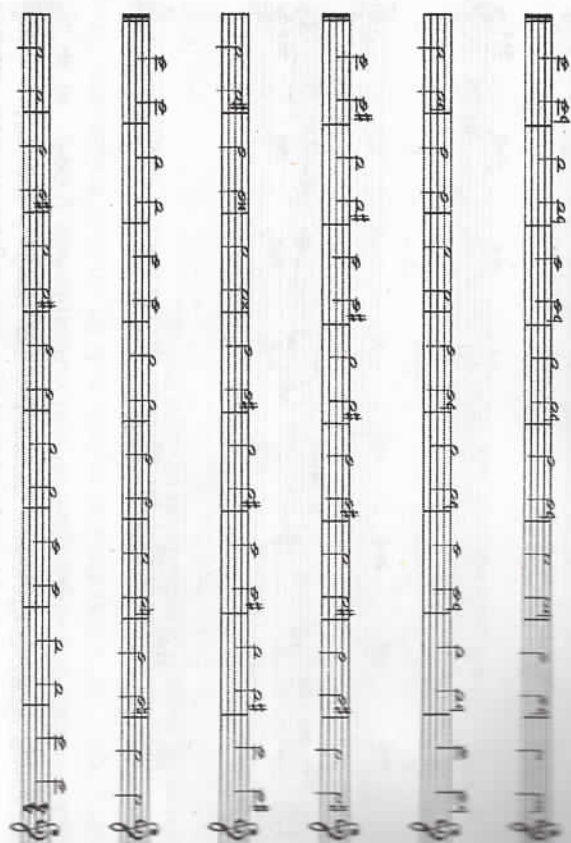
3-mashq

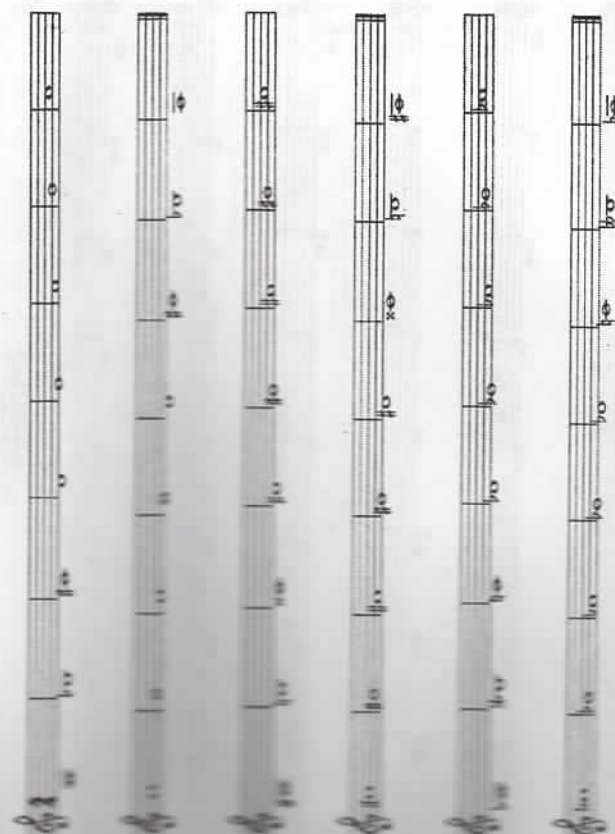
4-mashq

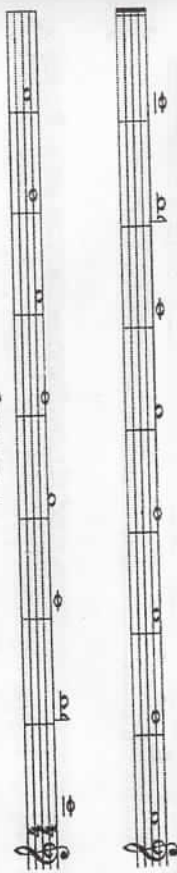
5-mashq

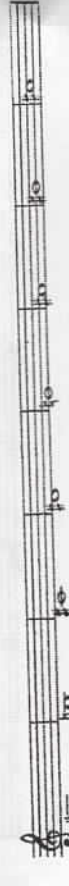
6-mashq

7-mashq

8-mashq

Mazkur keltirilayotgan mashqlar (9 - 13 mashqlar) – til va tanglay harakatini muvofiqlashtirishga qaratilgan. Undosh tovushlar aniqli-giga erishish, hosil qilingan tovush birikmalarida (“do”, “to”, “ta”, “da”, “ru”, “ri” kabi) nafasni tejash, unli va undosh tovushlarni tiniq ifodalash, imkon qadar an’anaviy xonandalikka xos musiqiy bezak-lardan to’laqonli foydalanish tavsiya etiladi.

9-mashq

10-mashq

11-mashq

12-mashq

13-mashq

Quyida keltirilayotgan mashqlar (14-20 – mashqlar) turli sakratma harakatlarda ovoz ravonligiga erishishga mo'ljallangan. Mashq bajarilayotganda kvinta va kvarta intervallarining toza sadolanishiga erishish talab etiladi.

14-mashq

15-mashq

16-mashq

17-mashq

18-mashq

19-mashq

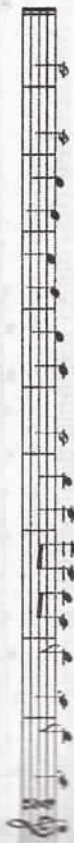

20-mashq

21-27 mashqlar Ushshoq ohanglarida. Mazkur mashqlarda unli tovushlarning imkon qadar labga yaqin bo'lishi talab etiladi.

21-mashq (Ushshoq ohanglarida)

An'anaviy xonandalikda shunday bir ijro texnikasi bor. Sadolana-yotgan unli tovush bir takt jarayonida boshqa unli tovushlarga yaqin holatda ijro etiladi. Masalan "a" tovushi "e"ga, "o" tovushi "o'"ga ya-qinlashtiriladi. Ba'zida "u" tovushining "a"ga yaqinlashtirish holat-lari ham uchraydi. Bu jarayonda ovoz shakllantirishda ishtirok etuv-chi barcha a'zolar, xususan, lablar, til tez-tez harakatlantiriladi. Aksar hollarda ushbu o'zgarishga moyil tovushlarning shakllanishida kich-kinla tilcha va yumshoq tanglay ko'proq ishlatilishi kerak. Bunday ijroviy texnikadan marhum hofizlar Domla Halim Ibodov, Hojixon Boltayev, Berta Davidova, Rasulqori Mamadaliyevlar mahorat bilan foydalanilgan. Mashqlarning to'g'ri amalga oshirilishida yuqorida nomlari keltirilgan hofizlarning turli texnik vositalarda mavjud ovozl-ri yozuvlariga tayanilsa maqsadga muvofiq bo'lardi. 22-25 mashqlar ijrosida shu holatga ko'proq e'tibor berilishi talab qilinadi.

22-mashq (Ushshoq ohanglarida)

23-mashq

24-mashq

25-mashq

Mazkur keltirilayotgan mashqlardan maqsad shunga o'xshash tovush birikmalari yoki alohida so'z bo'g'inlari yordamida artikulyatsiyani⁷ rivojlantirish.

26-mashq

27-mashq

28–29-mashqlar Rost ohanglari asosida. Bunda parda tozaligi va tovush birikmalari talaffuzining imkon qadar yorqinroq ifodalash nazarda tutilgan. Mashqlar tanbur va doira jo'rigida "Saraxbor" usulida ijro etiladi.

28-mashq

29-mashq

⁷ Artikulyatsiya – musiqa cholg'ulari va ashulachi ovozi surunkasiga kelgan tovushlarni ijro etish usullari (I.Akbarov. Musiqa lug'ati. – T., O'qituvchi. 1997. 20-b.); diktsiya – haqida ma'lumot.

30-mashq. Tovushni sakratma harakatlari ustida ishlash. G'arb ohanglaridagi mashqlardan farqli o'laroq, sakratmalarda oltinchi bosqichni ham kiritdik. Bu mashqning milliyligini ta'minlaydi. Mashqni qonun yoki qashqar rubobi jo'rigida bajarilgani ma'qulroq. Albatta, kitobda keltirilayotgan barcha ovoz mashqlarida fortepiano sozining ahamiyatini esdan chiqarmaslik kerak. Bu zamon talabi.

30-mashq

31–34 mashqlarda unli tovushlar, tovush birikmalari ("na", "no", "ba", "bo", "pu", "po") kabi aniq va tez ijro etishga o'rgatishlar inobatga olingan. Ushbu mashqlar yuqori pardalarda bajarilsa yanada namoralibroq bo'ladi.

31-mashq

32-mashq

33-mashq

34-mashq

35–39-mashqlar tanbur, dutor, doira jo'rigida "Saraxbor" usulida ijro etilishi maqsadga muvofiq. Ijro jarayonida talaba ovozida sadolangan ohangning hazinligiga erishish talab etiladi. Go'yo, talaba

o'zini hayajonlanayotgan va yig'layotgandek his qilsin. Har bir pardani ichki bir iztirob bilan kuylasin.

35-mashq

(Navo ohanglarida)

36-mashq

(Buzruk ohanglarida)

37-mashq

(Buzruk ohanglarida)

38-mashq

(Buzruk maqomida)

39-mashq

(Buzruk maqomida)

40 mashq. Minor tovush qatorlarida ijro texnikasini oshirish. Bu jarayonda o'qituvchi turli tovush birikmalaridan foydalanishi mumkin. Tilida defektologik nuqsoni bor talabalarda mazkur jarayon qiyinroq kechadi. Bunday talabalar bilan ishlash jarayonida "z", "s", "t" tovushlarining tiniqligiga alohida e'tibor berish lozim.

40-mashq

41-43-mashqlarda Qo'shchinor, Gullar bog'i ashularining ohanigiga tayanish tavsiya etiladi. Bu mashqlar yordamida talaba takt o'lovlaridagi xilma-xillikni his qilib borishi nazarda tutiladi.

41-mashq

42-mashq

43-mashq

44-46-mashqlarni bajarish jarayonida an'anaviy qo'shiqchilikka xos musiqiy bezaklar yordamida nozik ichki kechinmalarni ifodalashga harakat qilinadi. Zero, Galdir qo'shig'i alohida holda yoki turkumli holda ko'proq ayollar tomonidan ijro etilgan.

44-mashq

(Galdir ohanglarida)

45-mashq

(Galdir ohanglarida)

46-mashq

(Galdir ohanglarida, qashqarcha usulida)

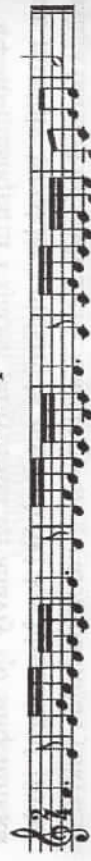

47–50-mashqlarda Tanavor ohanglarini his etib kuylashga e'tibor qaratiladi. Mashqlar rubob, qonun, g'ijjak va albatta doira jo'rligida amalga oshiriladi. Ularda Tanavorga xos musiqiy bezaklar ko'proq ishlatilgani ma'qul. Talaba ovozida mavjud titratmalardan (vibratsiya) mashq jarayonida unumli foydalanish zarur.

47-mashq

48-mashq

49-mashq

50-mashq

Mazkur keltirilayotgan parchada ovozni to'g'ri shakllantirish, lab va tishlarga yaqinlashtirish va nafasni to'g'ri yo'naltirishlar inobatga olingan. 51–53-mashqlar tanbur va doira jo'rligida ijro etilgani maqsadga muvofiq.

51-mashq

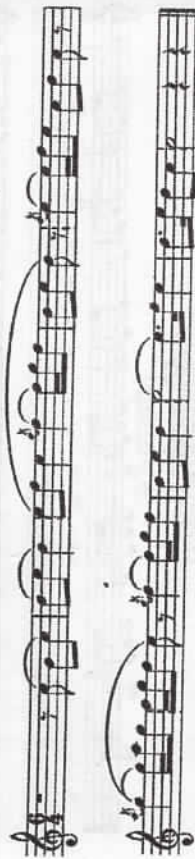
(Saraxbori Buzrukdan)

Mazkur keltirilayotgan parchalar ovoz ko'lamini kengaytirib, ovoz madosini tiniqlashtirishga mo'ljallangan

52-mashq

(Buzruk maqomi Nasrulloidan parcha)

53-mashq

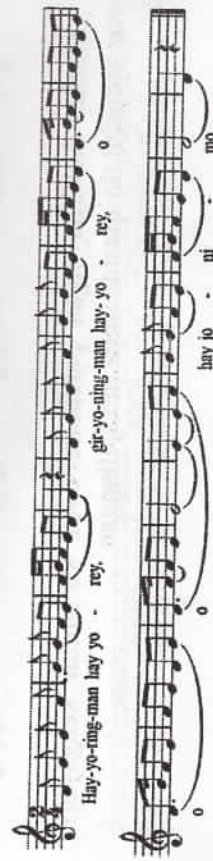
(Buzruk maqomi Nasrulloidan parcha)

Mazkur keltirilayotgan parchada nafasni tejash, ovozni ravonlashtirish va aniq talaffuzga erishish nazarda tutilgan. Mashq dutor va doira jo'rligida amalga oshirilgani ma'qulroq. Ta'kidlash lozimki, inson ovozi sozlarga bo'ysungan holda shakllanib boradi. Aytaylik, tanbur jo'rligida kuylagan xonandaning ovozi nimasi bilandir tanbur pardalarining sadosini eslatadi. Agar u dutor jo'rligida ijro etsa, ovozda dutor sadosi, hatto zarblariga xos holatlarni sezish mumkin. Mashq jarayonida o'qituvchi ovozdagi mana shu xususiyatlarni ham nazarga olishi talab etiladi.

54-mashq

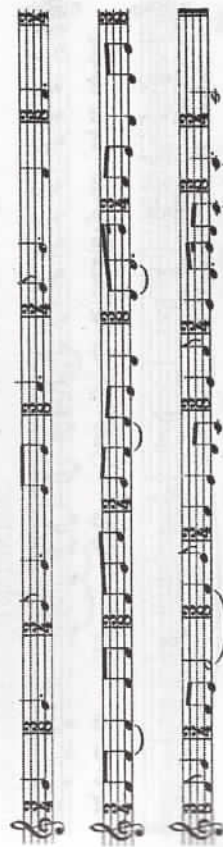
(Buzruk maqomi Buxoro Irog'idan parcha)

55-59-mashqlar asosan maqomlarga kiruvchi kichik-kichik ohang-lardan tuzildi. Mashqlarni tanbur dutor, g'ijjak, doira ansambli jo'rligida amalga oshirish ma'qulroq. Ma'lumki, an'anaviy maqom ijrochiligida "shikami", "guligi", "siynagi" kabi ovozlardan ko'p foydalanilgan. Mashqlardan ko'zlangan maqsad, ovoz shakllantirishda qorin bo'shlig'i mushaklaridan, difragmadan to'g'ri va unumli foydalanish hamda ovozni ba'zi hollarda burun orqali sadolantirishga erishishdir. Shu bois, mashqlar yuqoridagi talablarga tayanilgan holda bir necha darslarda faqat tanbur jo'rligida amalga oshirilgani ma'qulroq. Mazkur keltirilayotgan parchada ovozni burun orqali sadolantirishini ta'minlashga erishish talab etiladi.

55-mashq

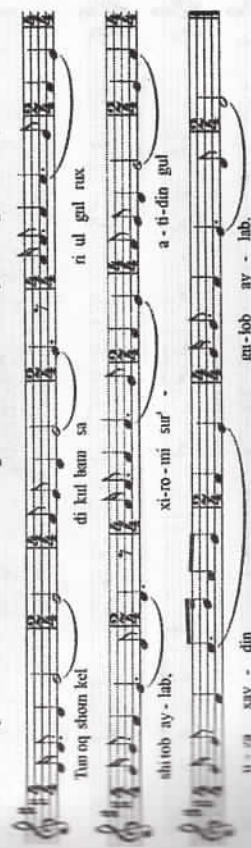
(Buzruk maqomi Talqinchai Iroqdan parcha)

Mazkur keltirilayotgan parcha aniq talaffuzga erishishga qaratilgan.

56-mashq

(Xorazm Buzruk maqomi Nasrulloiydan parcha)

Keltirilayotgan parchada ovoz harakatini takomillashtirish va tayanch pardani mukammallashtirish inobatga olingan.

57-mashq

(Xorazm Rost maqomi Fayyodan parcha)

Tya ok - uum
se

pu ya ryu - pyx
um-roo ali - jao

Keltirilayotgan parchada nafasni tejash va ijroda mungni oshirish inobatga olingan.

58-mashq

(Xorazm Rost maqomidan parcha)

Xush-dur ba-hor muv-si-mi-nung ay-shi cho - g'i-da, oz-yo-ti bir -

la bo'l-sa ki-shi vas-l(i) bo - g'i-da

Keltirilayotgan parcha, ijroda tantanavorlikni, vajohatni kuchaytirishga qaratilgan.

59-mashq

(Navo maqomi Saraxbori Navodan parcha)

jo -

jo -

jo -

Mazkur keltirilayotgan parchadan maqsad, ovoz ko'lamini kengaytirish va uning pardalardagi harakatini faollashtirish.

60-mashq

(Navo maqomi Talqini Bayotdan parcha)

O - la - shin gul bar-gi-din xil' - at ki, jo - no - nim-da-dur,

xil'-at er - mas ul bir o'l - dur - kim, me-nung

jo - nim - da - du-ro

Mazkur keltirilayotgan parcha, ijrodagi mungda - nolakorlikni chuqurlashtirishga qaratiladi.

61-mashq

(Navo maqomi Orazi Navodan parcha)

Keley mah-vash qa - nar yang - lig' xi-rom ich - ra shi-

tob ay - lab yu-zing dun tiy - ra sho - nim - ni yo

ni - qob ay - lab

1.5 TARONALAR IJROSIDA UFAR XARAKTERIDAGI YENGIL VA JO'SHQINLIKKA ERISHISH

62-mashq

(Navo maqomi Orazi Navoning I, II taronalari)

I TARONA

Bo-qar o - lu - da-yin hur - yon bo-qar o - lu -
da-yin hur - yon o'-shul ik - ki qa-ro ko'z - lar.
xa-dun - gi' g'um - za-sin ot - mag' xa-dun - gi' g'um -
za-sin ot - mag' u - chun go' - yo - qa-ro ko'z - lar

II TARONA

Di - lu - joh say di qil - moq ta di - lu - joh
say di qil - moq to ki - shi ko'r may
tu-tur hur - giz, mu-tun - tek no za - tun - qosh - lar.

Keltirilayotgan parchalarda (63-65-mashqlar) yumshoq tanglay
va tilchak faolligini oshirish e'tiborga olingan.

63-mashq

(Navo maqomi Talqinchai Mustazodi Navodan parcha)

Ey sa - nav - bar bo'y - li dili - bar fik - ri hij -
-ron qil - ma - g'il shavq o' - tin da men ga - do -
ni as - ru bir - yon qil - ma - g'il.

64-mashq

(Navo maqomi Bayoti Sheroziydan parcha)

65-mashq

(Navo maqomi Bayoti Sheroziydan parcha)

66-6- mashqlar o'rtta registrdagi pardalarni to'liqlatish va nolish-larni ijroda ta'minlash, ohang aniqligiga erishishga qaratilgan.

66-mashq

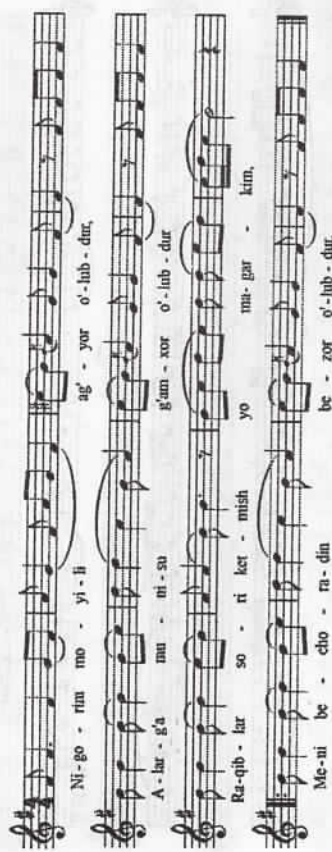
(Dugoh maqomi Saraxbori Dugohdan parcha)

Mazkur keltirilayotgan parchada ohangning asl holatiga erishish lozim

67-mashq

(Dugoh maqomi Soqiynomai Savti Chorgohdan parcha)

68-69-mashqlar ijro jarayonida mayda pardalarning (notamom pardalar) mukammalligiga erishish, ovozning baralla sadolanishini ta'minlashga mo'ljallangan. Qadimda tanbur parda boylamlari quyidagicha ifodalangan: dastaga bog'langan pardalar tamom pardalar deyilsa, ular orasidagi barmoqlar yordamida paydo qilinadigan tovushlar notamom pardalar deb yuritilgan. Ba'zi adabiyotlarda asl pardalar va notamom pardalar deb ham aytiladi. Tayanch parda - kuy boshlanadigan va tugallanadigan parda bo'lsa, asl parda - maqom parchalarida uchraydigan tayanch pardaga yordamchi o'laroq ohanglarni pog'onama-pog'ona boyitib boradigan pardalar hisoblanadi. Ular "tamom" pardalar ham deyiladi. Ana shu tamom pardalar orasida uchraydigan yarim pardalar, chorak, nimchorak pardalar - notamom pardalar deyiladi.

68-mashq

(Dugoh maqomi Husayniy Dugohning Ufari Chorgohidan parcha)

Ovozning baralla jarangiga erishish ko'zda tutiladi

69-mashq

(Dugoh maqomi Talqinchai Mo'g'ulchai Dugohdan parsha)

70-71-mashqlar murakkab zamzamalarni aniq va to'g'ri ijro etishga mo'ljallangan. Zamzama maqomlarning dastlabki xatlarida uchraydi. Unda ohang so'zsiz bo'lib, tayanch pardagacha davom etadi.

70-mashq

(Segoh maqomi Saraxbori Segohdan parcha)

Bag' - rim - ni ti - g'i hujr i - la yuz po - ra qil - di - lar,
to yo - ra qil - di - lar,
din me-ni o - vo - ra qil - di - lar

71-mashq

(Segoh maqomi Saraxbori Segohdan parcha)

72-73-mashqlarda talabani murakkab maqom doira usullariga o'rgatib borish nazarda tutilgan.

72-mashq

(Segoh maqomi Mo'g'ulchai Segohdan parcha)

Ko'ng-lum o' g'och, ul pa - ri nu - ni shuy do qil - di - lo,
aq - lu hu - shim - ni ju - nun dush - ti - da
yug' mo qil - di - lo, O'z-ga - chu zul - mu la -
ad diy - lar bi - lan to' - kib, tur - fa er -
di, tur - fa ish - lar do - g'i poy - do qil - di - lo

73-mashq

(Segoh maqomi Mo'g'ulchai Qashqarchasidan parcha)

O'ri - ta - nur to - kay fi - ro - qing o - la - shi - da jo - ni - niz,
jo - ni - niz, bo'l - sang a - gar jo - no - ni - niz,
jo - ni - niz, Sun ka - bi to - vvis pay - kar ne - ga kel - tur
sun xi - rom, juq' - riqon mas ko'z - ga il - may kul - ba - i vay - ro - nu - niz.

Mazkur keltirilayotgan parcha undosh tovushlar aniqligiga erishishga qaratilgan. Mashq tanbur va doira jo'rigida amalga oshirilgani ma'qul.

74-mashq

(Iroq maqomi Saraxbori Iroqdan parcha)

1.6 “G‘AZALRONIYLIK” USTIDA ISHLASH

G'azalroniylik – bu alohida maqom san'ati bo'lib, unda g'azal baytlaridagi bo'g'inlarning iloji boricha bir-biriga yaqin tarzda, bo'lmasdan, doira usulidan chiqmasdan, takt o'lchov birligiga putur yetkazmasdan ijro etilishi talab qilinadi. Bu jarayonda baytlarning, umuman g'azalning mazmun mohiyati to'laqonli ifoda etilishi shart.

75-mashq

(Iroq maqomi Muxayyari Iroqdan parcha)

76-78-mashqlar ijroda murakkab usullarni his eta olib quyilash, quyilash jarayonida talaffuz, ohang tozaligiga erishish, nafasdan umumli foydalanishlar talab etiladi.

76-mashq

(Rost maqomi Saraxbori Rostning II taronasidan parcha)

Gul cho - g'in
 vaq - ti ayda
 ol cha - g'ir,
 ke - tur, bol
 g'a - ni - mui
 e - tur bo - qiy,
 tut
 tut

77-mashq

(Rost maqomi Saraxbori Rostning III taronasidan parcha)

Ja - to - sin chek
 - ga, jo - no
 - di tek - may ta'
 mu yin... bo'l - mas
 Yu - rak - ka
 dar
 mu - yas - tur
 sen
 bu af - go - nim.

78-mashq

(Segoh maqomi Ajam navro'zining taronasidan parcha)

Ey pa - ri
 zar uy - ru - lay,
 No - to - von
 bo'l - sa ko' zing
 vash, bo shu - pa
 yo
 men has - ta - l
 rey
 men zo - ri be
 yo
 rey

1-bob yuzasidan mustaqil ta'lim bo'yicha savollar va topshiriqlar

1. Ustoz xonandalar maqomdagi qanday unsurlardan ovoz mashqi o'rinda foydalangan?
2. "Ovoz qizdirish", "ovoz yuritish" ovozning qaysi registridan boshlanadi va qanday misollar orqali bajarish mumkin?
3. O'qituvchi xonandaning ovozini qaysi cholg'ular tovushiga boyatuvchan bo'lishini e'tiborga olishi zarur?
4. "Falset" ovozning qaysi qatlamiga kiradi?
5. Lad so'zining ma'nosi?
6. Dugoh maqomining ilk xatlari (dugoh tovush qatori) necha tovushdan iborat?
7. Navo so'ziga ta'rif bering.
8. An'anaviy xonandalikda sadolanayotgan unli tovushlar bir takat jarayonida qaysi unli tovushlarga yaqin holatda ijro etiladi?
9. Artikulyatsiya so'ziga ta'rif bering.
10. "Shashmaqom" nima?

2-BOB

2.1 BIRINCHI KURS UCHUN TAVSIYA ETILAYOTGAN ASARLAR

Chaman ichra

Tash To'la she'ri

M.M. J = 80 - 84

Soch - la - rim to - ra,

-lim to - lim (ey) cha-man ich - ra,

ha - yo - lim (ey) cha-man ich - ra,

ke - cha - na - ting - ra,

-ni o - lib cha-man ich - ra,

bag' ich - m (ey) gul - day kul - di - ra,

-lim (ey) cha-man ich - ra,

Sanobar

Tash To'la she'ri
J = 76

Sun - bul so - chin - san,

gul - lo - la - mi ta - qib - san,

chu - la - mib, li yash - nab, dil - har - ga ko'p,

-lim to - ni ishq o' - ti - da,

ha - yo - ra, ay - qul o' - ting ha - mo - bar,

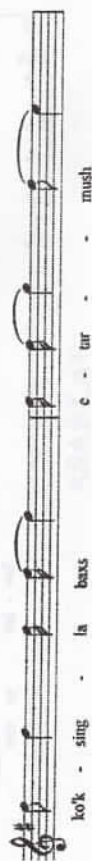
ha - yo - ra, ay - qul o' - ting Far - q'o - na Tosh,

ha - yo - ra, ay - qul o' - ting O'f - qum - mi osh - yo - ning?,

ha - yo - ra, ay - qul o' - ting O'f - qum - mi osh - yo - ning?,

ha - yo - ra, ay - qul o' - ting O'f - qum - mi osh - yo - ning?,

ha - yo - ra, ay - qul o' - ting O'f - qum - mi osh - yo - ning?

Qalandar V

M.M. $\text{♩} = 120-126$

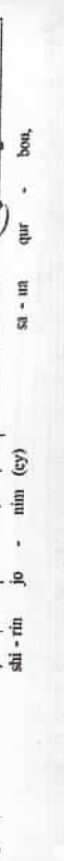
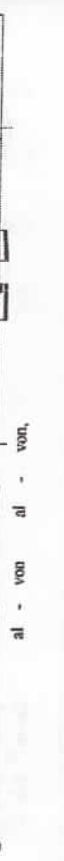
Qaydin galding

("Bahrom va Dilorom" dostonidan)

M.M. $\text{♩} = 120-126$

O - shiq bo'l -

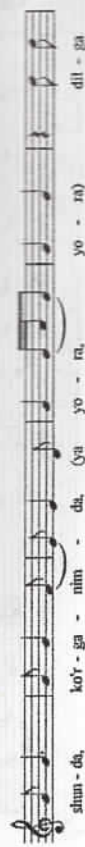
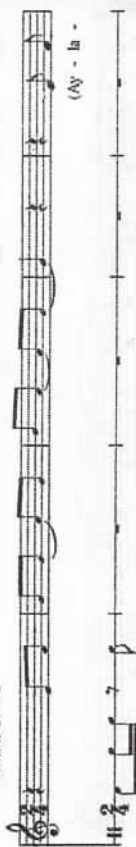
O - shiq bo'l -

Suvchi yigit ashulasi

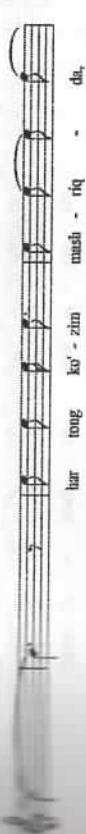
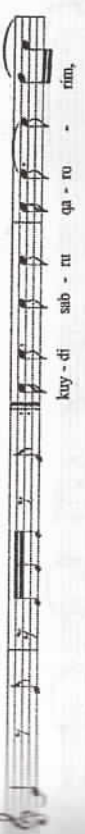
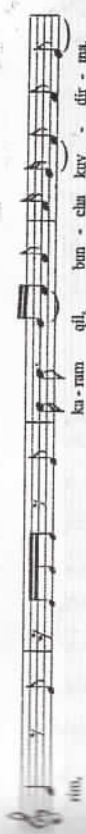
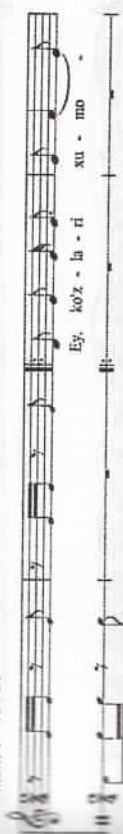
Habibiy she'ri

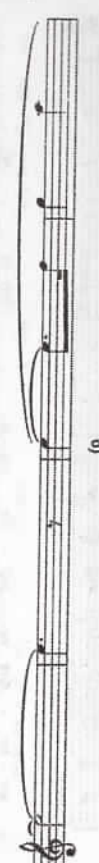
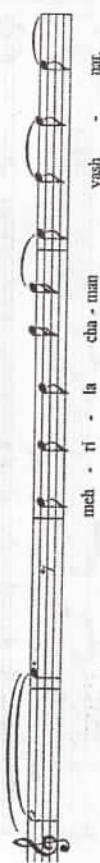
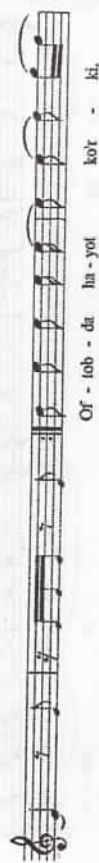
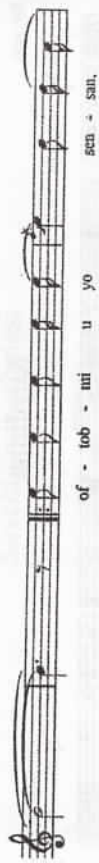
M.M. J = 72

Kaliy or'ni

M.M. J = 76 - 84

Andijon samosi

Madoniy shu'ri
M.M. J - 80 - 64

aq - lim o - lib a - za - dan
o - xir oz - gun - cha kuy - dir - na.
Ey sev - gi - li jo - no - nim,
be - uch - r(i), be - par - vo - yin,
o - xir - gi pu - shuy - mo - ning
- ni-mey) ye - tib kel - gun - cha kuy - dir - na
cha kuy - dir - na.

qax - ru g'a - zab
Zulm i - lm
iz - hor qil - - moq shum - cha - lar,
o - shi - qi be - cho - ra - ga
o - or qil - - moq shum - cha - lar
Gul de - bon sev - gan ki - shi -
ning ko'k - ra - gi - - ga nish u - rub, xas - ta - yu
ma' - yus e - tib, tib - gor
qil shum - cha - lar moq shum - cha - lar

So'lim

Emotionli fikrlar musiqasi

Umur hush o't - mas ba - bor ay - yo - - mi ni
sash - ro bo'l - ma - sa. bi - so - ti ay - shi bar - po bo'l - ma - sa.
Ho - sil o'l - mas bo - da jo - mi bir - la mi -
- no - din mi - rod, ho - sil o'l - mas bo - da
jo - mi bir - la mi - no - din mi - rod,
jil - va gar to so - qi - yi gul - chih - ra pay - do bo'l - ma - sa.
Qaytarish uchun

Qo'shchinor

A. Navro'z she'ri

M.M. $\text{♩} = 84 - 89$

u - rib har - you yan - gi do - g'im ti - lum - din lo -
- ra to - shum - ni ich - gor et, - la - dek ishq et,
na - ma - dor et, Chu - mu) - mun qil - ding an - di, ey,
mu - g'an - niy, sha to - bing - ni, bo'y - ni do - si tas - ki - ni
bo'y - nun ga tu - mor et, ish yo - - rey yon - di jo - ni - mey

bu jo - nım sen - - - - - dın ay - - - - - lın - - - - - sın).

So-ching kuf -

-rı - - - - - da o'l - - - - - sam, qab - - - - - rim uz - - - - - ra

qo'y - - - - - ma xır - - - - - qam - - - - - nı, che-kib har

to - - - - - rı-nı bir bar - - - - - ha-man be -

-lı - - - - - ga zum - - - - - nor ci.

De-sang og' - - - - - zin

ko'-ray, ey - - - - - aq - - - - - l(i), nar - - - - - kaz nuq - - - - -

-ta-sın is - - - - - ta, Ya - - - - - le shart ush - - - - -

-lu kım, av - - - - - val qu-yosh dav - - - - - ri - - - - -

-ol par - - - - - kor et (o

jo - - - - - uey).

I - mo - rat

ur - - - - - xi-dur na' - - - - - lu a - lif - - - - - dın

hur - - - - - la-mif ko'k - - - - - sum, va - fo qas - - - - -

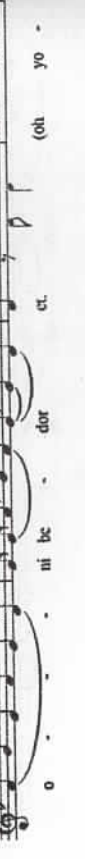
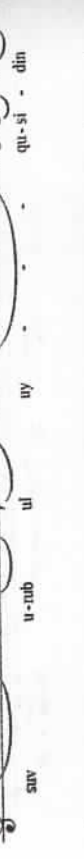
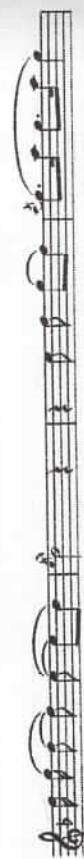
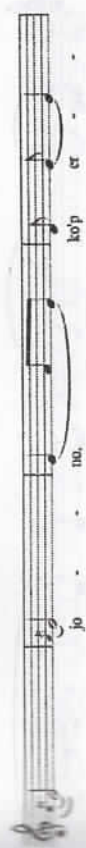
-rin qo'-por - - - - - sang, bu bi-no - - - - - har

ra de - - - - - vor et

U-rur nuq - - - - - sad yi-roq, vo - - - - - diy u-zun, tun

Qalandar III

M.M. ♩ = 96-100

tas - ta ras . . . ta,

xa - ting . . . ras - ta ras . . .

. . . ta gab - za yo .

. . . ras

ho - ni jan . . . ras

mu, Yu - zing ko'r . . .

-sal, ta - mo . . . sho

ay - la - yin gul . . .

-zor deb kel - dim, kel - dim.

Qalander IV

M.M. 120-126

Oi xa-bar, ul sar - vi noz uy - qu - si-din tur-

gan - mu-kin (o), Oi xa-bar, ul sar - vi noz uy -

qu - si-din tur - gan - mu-kin (o)? No - gab tur - gan

bo'l - sa, rish-mush (vo-ey) laun, so'-rang, ko'r - gan-mu-kin (o)?

Bot - ma-sin ko'r . . . gach xi - jo - lat

ab - ri ich - ra o - fi(-to - b(o), Bot - ma-sin ko'r -

gach xi - jo - lat ab - ri ich - ra o - fi(-to - b(o),

tur - sa ham chiq may e-shik-ka (vo-ey) yo - ki o'l - in-

gan - mu-kin (o), Tur - sa ham chiq

may e-shik-ka (vo-ey) yo - ki o'l - tur - gan-mu-kin (o)?

Ko'chabog'i II

Ey, sar - v(i) - no - zi gul - sha - ni bo -
 g'i ma - lo - ha - tim,
 va gul - u - zo - rim, ma - lo) va shu
 sar - v(i) qo - ma - tim.
 La' - ling ta - bas - sum et - di - yu, jo -
 nim a - sir - dur, shok - kar so -
 g'in - di, to' - ti ka - bi yo'q ha - lo - va -
 tim (ey
 jo - nam mo).
 Dur - du fi - ro - q(i) mo - ta - ni,
 Xo - kis - ta - rim - ni ko' yi - ga

ey, kur - za - nia ni - gor,
 et - sa git - d(i) - bod,
 yag' - mo qi - lib lu - zu - ri - mi,
 qol - g'ay ha - muz bo - qi chie - kar -
 toq et - di to - qa - ti m'ey a
 ga ma - do - ma - ti - m'ey
 a yo - ra),
 Huo - ling - ni jil - va - si - da ba - go
 To - kin Na - vo - iy chiek - ti ra - qam, che -
 k'ib yo - fi - g'on lo - a yo
 qi bor, (o)
 chun an da - li ket - di bu
 sho - yad - ki bo'l g'ay bur ku - ni
 ma - da ta - lo - qa - tim,
 el - ja hi - ko - ya - tim
 a xay jo -
 mo)

pish -
 (yo - rim - mo) yo
 di (yo) yor yo ro
 in - nam - din ot
 tash di (yo)
 ro
 o' - zing osh - no,
 har . da (yo)
 ro
 ay - lin sin
 (yo - ro)

yo
 yor ro
 se - ning ish - qing
 men - ga
 se - ning ish - qing
 men ga
 cresc.
 qay - din (yo) ri - ma) yo
 pish - di (yo) yor - yo
 ro
 se - ning ish - qing
 men - ga
 (yo - ro)

Tanavor II

M.M. ♩=98

Eu - di sen - dek jo - no
 (o), jo - non (yo - ra)
 quy - du dur, yor, yo -
 ro), ko'rib gul yu - zing - ni bog' - da
 bun - du du - r(i), (yor, yo - ro)
 saq-lay lah-qing (o) to - ki (yo)
 jo - nim (yo - ro) tan - da -
 du - r(o), (yor, yo - ro)
 o' - zim bar joy - da - man, ko'ng lun sen -
 da - du - r(o), yor, yo - ro),

Mustahzod

M.M. ♩=92, 96
 Hus - ning gu - li to bo'l - di ja-hon mul - ki - da pay - do ji -
 ra qi - lib i - jod, sol - di a - ning ish - qi bo - shi - ma
 ko'l - fa - tu sav - do qil - g'am an - ga far' - yod.
 Bo'l - mas na si - fu o - dum e - ding
 no - (u) fa - ni - da ey, ko'z - la - ri shah - lo, qil -
 ding (no - ti) bir bo - qish i - la hus - ning - ga shuy - do o -
 lun a - rigo bar - bod. Lay -
 ti i - la shi - rin chu e - mas yo - ri - ma mo - nand lun
 sar - ra, kun ah - bob, men
 ko'l - la qa - chun teng bo' - lur ishq ich - ra ja - hou - da Maj -

mun i - la Far - bod. Cho - kar g'a - mi haj - ring - da qa - chon
 bo'l - di gi - rif - tor ich - ra bi - lo - shak, dar -
 di - ki, a - mi shax - di la - bing qil - di - mu dar' - vo ey
 1. qo - ma - ti sham - shod. Cho - qo - ma - ti sham - shod.
 2.

Kokiling

Farzad shah
 M.M., J-44-48

Gul yu-zing dar - ri -
 sat' - hu - li har ko - ki - ling.
 booh a - yo - gim - ga
 to - shah bo'l - mish ba - ro - bar ko - ki - ling.
 Yo hu - mo - din zeb
 chun ol - gon qa - ro par ko -
 ki ling, shah - pa - ri an - qo - mi - dar bo -
 shah - pa - ri har ko - ki - ling.
 ay - la - may, jo - nim

ke - cha gōj . . . jak tor - qib, par - doz

To'1 - g'o-nib chiq - ding

i - lan, lo - l(i) qil - ding bazm c - lin ay . . .

-lab a - do - lar, goz i - lan,

to' - ti - dek qil - ding ta - kal - turn

-lar ma - yin o - voz i - lan,

yuz qi - zor - tib bo - da - din aq . . .

-lim - ni lo - ding noz i - lan

lar za - nun kel - tur du - mo - g'im

-ga mu - at - tar ko - ki - ling

Tu - ma - g'il lur giz qu - lo - g'ug

mud - da - ly gar qil . . . sa pand,

ay - ni xo'b - lig' cho - g'i - dur, may . . .

don a - ro sak - rat sa-mand,

do - i - mo ay - lab du - o - yi

jon - la - ring, meu mus . . . ta - mand,

un - ring, ey, bo'l - sun fu - zun iq . . .

-bo - l(i) ham an - du ba-land,

do - i - mo duch - man - la - ring o'l

-dir - sin aj - dar ko - ki - ling

Davr o - lur - da lur la - raf bo -
 qib, u - zo - ring (cy) tab - ra - tib,
 jil - va qil - ding sil -
 ki - nih, ol - - tun tu - mo - ri ug(ye)
 teb - ra - tib,
 bel tu - tib hay - dar ko - kil - lur
 tob - - do - ring teb - ra - tib,
 o'y - nah o'y - nah bag' - rim ez - ding ol -
 ma a - no-ring (cy) teb - ra - tib, xal - qa-sin bo'y-tin -
 ga tash-lab sud - ra an-bar ko - ki - ling.

lav - za - yi ruz - von e - rur men - ga sa - ri ko' - ying se-ling
 sar - v(i) gul - din yax -
 dil - roq - dir qad - di dil - jo' - ying
 se - ning, tash - la - ma Fur - qat
 ro, men - - kin ri - zo - jo' - ying
 se - ning, bir g'u - lo - mi kam -
 tu - rin rav - - shan du - o - go' - ying
 qas - di to - roj et - ma - sun ko'ng
 tem - ol tash - kar ko - ki - ling.

Sanamo

Mashrab she'ri
M.M. ♩ = 84

ko' - cha - lar - da xo - r(i) qil - ding.
Ti - li - mu di - lim - da jo - no, tu - mu kun e - tur si - fo - ting.
bu a - jab, el og' - zi - da - dur
cha - ka - ru a - sal tu - bo - ting.
ke - chi - bon bu jis - mi jon - din, ti - la - dim se - ning ha - yo - ting.
o' - lu - rum - g'a ro - zi bo'l - dim, ne - ga kel - ma - di u - yo - ting.
shi - ging tu - bi - da yuz - ming
ti - lur - g'a do - r(i) qil - ding.
Sa - da - fang du - ri mu - nav - var,
ti - la - gum ja - mo - ling ey, gul,

ko' - cha - lar - da xo - r(i) qil - ding.
Ti - li - mu di - lim - da jo - no, tu - mu kun e - tur si - fo - ting.
bu a - jab, el og' - zi - da - dur
cha - ka - ru a - sal tu - bo - ting.
ke - chi - bon bu jis - mi jon - din, ti - la - dim se - ning ha - yo - ting.
o' - lu - rum - g'a ro - zi bo'l - dim, ne - ga kel - ma - di u - yo - ting.
shi - ging tu - bi - da yuz - ming
ti - lur - g'a do - r(i) qil - ding.
Sa - da - fang du - ri mu - nav - var,
ti - la - gum ja - mo - ling ey, gul,

sherezi she'ri
M.M. $\text{♩} = 66$

sen e - mis - sun nas -

li o - dam, pa - ri xay - li - dan

o' - tib - san (o

lay, jo - ney),

sen o' - zing u - zoq - qa tash - lab

me - ni mun - cha og' - ri - tib - san, men - ga bir ni - go - k(i) qil - may,

ne - ga o'z - ga - ni tu - tib - san,

me - ni bad - xu - mo - r(i) ay - lah, ki - mi ix - ti - yo -

1. -r(i) qil - ding.

2. ri qil - ding. (o yo - rey)

Salomnoma

Yod ay - la - ram ey,

qo - shi ka - mo - nim, gul

g'un - cha - yi pis - tu - yi da - bo - nim, ey,

qo - ma - ti sarv i - la xi - ro - nim, yo' - ling - da ro - tar

to' - kul - sa qo - nim, gul - zo - ri ja - hon - da jo - na - jo -

shu, san - san me - ti to - za tush - ti - bo - nim.

So' - zing a - ro fosh e - rur mu - al -

xus - ning i - la bu ja - hon mu - nay - var,

yo'q sen - ga bu bog' - da hech ba - ro - bar, bil -

san san o' - zing ya - go - na gav - har, gul -

zo - ri ja-hon - ga jo - na - jo - nim, san - san me - ul to -

-za meh - ri - bo - nim. Mah -

bub e - nur - san biz - ga ey, gul,

shav - qing i - la no - la qi - di bul - bul.

Vas - ling i - la mashq - da - dir

il, ix - lo - si - miz - san san ey, gul.

gul - zo - ri(j) ja-hon - ga jo - na - jo - nim, san -

-san me - ul to - za meh - ri - bo - nim.

At - ro - fing - ga bit - ti lo - la gul - lar, to'p -

lan - di un - ga ne - cha bul - bul - lar,

yet - mish bi - za bu sha - raf - li kun - lar, san -

-siz ya - shar me - chu o - yu yil - lar, gul -

zo - ri ja-hon - ga jo - na - jo - nim, san - san me - ri to -

-za meh - ri - bo - nim. At - ro - fi - nga bit -

-ti lo - la gul - lar, to'p - lun - di an - ga ne - cha bul - bul -

Yet - mish bi - za bu sha - raf - li kun -

lar, san - siz ya - shar me - cha o - yu yil - lar,

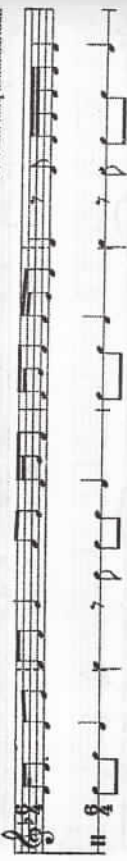
gul - zo - ri ja-hon - ga jo - na - jo - nim, san -

me - ul to - za meh - ri - bo - nim.

Qaydin bo'lursan

M.M. $\text{♩} = 80$

Xorazm xalq ashulalaridan

 Ta-am - mul ay - la - gi,

 xa-bar so'-ra - yin,

 e'y mo - hi ta - bo - nim,

 qay-din bo'-ur - san?

 Sev - gi - li o - din-ga

 qar-bon bo'-la - yin,

 sun - bu - li ray - xo - nim,

 qay-din bo'-ur - san?

 Sun - bu - li ray - xo - nim,

 qay-din bo'-ur - san?

 Min san - ga jo - nun-dan

 be-ra - yin po - ra,

 san ya-na kel-ding-mi (yo)

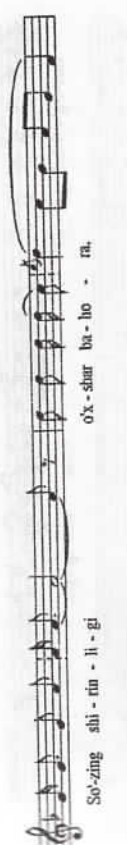
 minn ta - li - zo - ra,

 So'-zing shi - rin - li - gi

 o'x-shar ba - ho - ra,

 qah - ri zi - mis - to - nim,

 qay-din bo'-ur - san,

 So'-zing shi - rin - li - gi

 o'x-shar ba - ho - ra,

 qah - ri zi - mis - to - nim,

 qay-din bo'-ur - san?

 O - shiq-lar no - la - si

 o - lam nac - ro - ji,

 mu-hab - bat shi - rin - dur (o),

 ay - ri - liq o - ji,

 ko'-zim - ung nu - ri - san,

 bo - shim-ning to - ji,

 dav - la - tim dav - ro - nim,

 qay-din bo'-ur - san?

 Ko'-lm - nang nu - ri - san,

 bo - shim-ning to - ji,

 dav - la - tim dav - ro - nim,

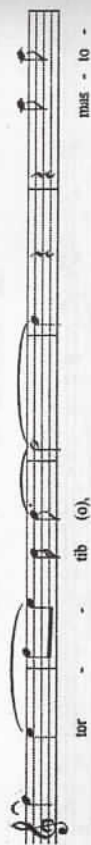
 qay-din bo'-ur - san?

Go'r-o'g' - li-bek yor yo' . . . li-na bosh qo'-yib,
 qay - si o - shiq o'l - di
 di - dor-dan to'-yib,
 san na-ga yig'-lar-san
 soch - la-ring yo - yib,
 qay-din bo'-lur - san?
 zul - fi za-raf' sho - nim,
 San na-ga yig'-lar-san
 soch - la-ring yo - yib
 zul - fi za-raf' - sho - nim
 qay - din bo'-lur - san?

Ey, Dilbari jononim

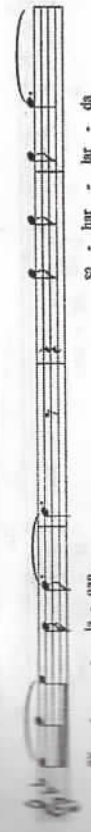
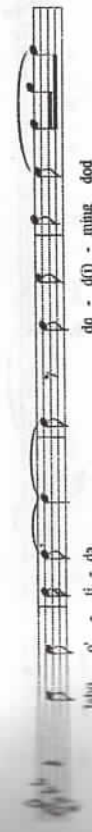
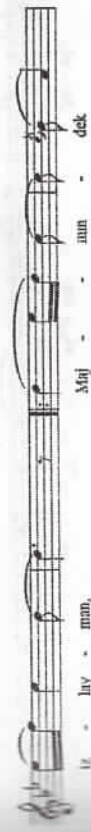
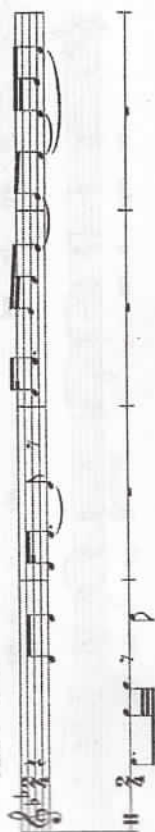
Muskin sheri
 M.M. $\text{♩} = 80 - 84$

Ey, dil - ba - ri jo - . - to - . - nim, (vey
 do - . - dey), ko'b no - .
 et - . ma (ye),
 i - tob
 yuz jab - n ja - fo bir . - . lan (vey
 do - . - dey), ho - . lim - .
 et - . ma (ye),
 as - rub

Izlayman

Zavijy shet'i
M.M. J = 80 - 84

Bir kelib ketsun

M.M. J = 66 - 69

Hamza alo'ri

tin - may far - yod ay - la - gan,
las - yot - dan dod
ay - la - gan be - va - fo ul
dil - do - rim ni iz - lay - nan.
Qe-chon-
kim, ra - fi - qim yet - gay mu - ro - da,
ar - no - nim qel - ma - sin
yo - rug' dan - yo - da, ne - uy,
zav - qim, shav - qim bo'l - sin zi - yo - da,
jo - nim ol deb xan - ja - rim -
iz - lay - nan. iz - lay - nan. bir - la,
tu - tar - ga a - si - ru'

tin - may far - yod ay - la - gan,
las - yot - dan dod
ay - la - gan be - va - fo ul
dil - do - rim ni iz - lay - nan.
Qe-chon-
kim, ra - fi - qim yet - gay mu - ro - da,
ar - no - nim qel - ma - sin
yo - rug' dan - yo - da, ne - uy,
zav - qim, shav - qim bo'l - sin zi - yo - da,
jo - nim ol deb xan - ja - rim -
iz - lay - nan. iz - lay - nan. bir - la,
tu - tar - ga a - si - ru'

da - rig' lui - my mi - go - rin,

bo'l - sa im - kon, bir ke - lib ket -

sun,

Ne - cha kun - dan be -

ri ko'r - sud ma - yin vas -

lin, so - g'im tir - di,

ta - rux - xum ay -

la - sun ul sho' - xi jo - non,

bir ke - lib ket - sun,

Ni - ho - ni - ga ne - cha ah - du

va - fo - lar bog' - la - gan

er - di,

o)

do - gli ko'p

qil - ma - sun ah

di - ni yol - g'on, bir ke - lib ket - sun,

Alla

M. Qutiyev she'ri

M.M. ♩ = 50 - 52

Al - la ay -
Al - la ay -

lay -
jo - nim
bo - lam,
bo - lam,
sol -
qo' -

gin,
zim,
al -
al -
la,
la,

shi - rin al - lam
sen qu - von - chim,
ting - lab as -
if - ti - lo - rin,

ux - lab qol - gin,
ko' - rar ko' - zim,
al -
al -
la,
la,

Tinch ke - cha - ning
luz - za - ti -

dan bah - ra - nand bo'l,
al - la (yo)

sa - o - da - tin

-bax - tin o' - zing,
ko' - rar ko' - zim,

al -
la,

Me-h(yr to'-la
ko'z - la - ring - da

shod - lik nu - ti,
al - la (yo),

is - tiq - bo - ling
por - loq

se - ning,
shi - rin so' - zim,

al - la.
Yuz - la-

ting - da nur por - lay - di,
juj - ji -

al - la (yo),

bax - ti - yor bo'l o'r - gi - la - yin

o' - zim,
al - la

al - la,
al - la,

al - la,

O'ynasin

Xalq so'zi
M.M. J = 76 - 80

Lo - la tu - tib yil - da ba - lor

o'y - na - sin, bal - bul o' - qib

naz - ni shi - or o'y - na - sin,

o'y - nab ka - lib qo'l - da dn - tor o'y - na - sin,

qo'l tu - ti - shib ham - na qa - tor o'y - na - sin

o - shi - g'i - ning yo - ni - da yor o'y - na - sin,

na - shu - g'i - ning ko' - zi xu - nor

o'y - na - sin, o'y - na - sin,

3-БОБ ИККИНЧИ КУРС УЧУН ТАВСИЯ ЭТИЛАЁТГАН АСАРЛАР

Yorning guli galdi
"Shohsaman va Garib" dostonidan

M.M. J = 84

Aq - chu sen - gu sir - rim ba - yon

ay - la - yin, ay - la - yin, yor - ning gu - li

gal - di, o' - zi gal - na - di, (yo - ra) gal - na - di,

bo - shim - dan o' - ga - nin ba - yon ay - la - yin,

ay - la - yin, yor - ning gu - li gal - di o' - zi

gal - na - di (yo - ra) gal - na - di

Va - fo, xa - lak

si - di me - ni g'am - xo - na, g'am - xo - na, o' - zi gal - may,

gu - li gal - di g'o - yi - bo - na, g'o - yi - bo - na, Shu - ning u - chun

yo - shim to' - lib bog' - bo - na, bog' - bo - na, yor - ning gu - li

gal-di o'-zi gal-ma-di (yo-ra) gal-ma-di, fa-lak a-sil (o)

ni-lo - lin - ni qa - yir - mush, qa - yir - mush, g'a-zab qi - lib

me-ni yor - dan a - yir - mush, a - yir - mush, bil - nam en - di,

yo - rim ki - ma bu - yur - mish, bu - yur - mish, yor - ning gu - li

gal - di, o' - zi gal - ma - di (yo - ra) gal - ma - di.

(o) Shox - sa - nam qiz

der - lar me-ning o - di - ma, o - di - ma, bir o'i ur - sam,

o - lam yo - nar o' - ti - ma, o' - ti - ma, siz - dan bo' - lak

kim ham yo - nar do - di - ma, do - di - ma, yor - ning gu - li

gal - di, o' - zi gal - ma - di (yo - ra) gal - ma - di.

Bir kelib ketsin

Sa-bo, arz - la, to ul - zal -

fi ray - hon bir ke-lib ket sun (o),

ki top - sun bo' -

-yi - din tun har ma - fis jon, bir

ke-lib ket sun (o). Qo-lib hij -

ron - la - ri - da, so -

- g'i - nib has - ra - t(cy) (jo - ney)

hi-lim o - xir (o) ja-hon gul -

zo - ri bo'l di men -

ga - din - don, bir ke-lib ket sun (o).

O'ltirg'usi

M.M. ♩=76

ul qo - ti - li... Bir kun me-ni

ul qo - ti - li Maj - nun shi-or

o'l - tur - g'u-si (yey),

Us - rak chi-qib, jav - lon qi-lb, (yey)

de - vo - na-vor o'l - tur - g'u-si (yey).

Gar zaf i - la

o - jiz - li-g'im ko'ng - li - ga sol -

-sa rah - m(i) ham, bo - shim - g'a yet - gach

sek - ra-ib (yey), be - ix - ti-yor

o'l - tur - g'u-si (yey),

bo - shim - g'a yet - gach sek - ra-ib (yey)

be - ix - ti-yor o'l - tur - g'u-si (yey)

be - ix - ti-yor o'l - tur - g'u-si (yey).

Qalandar II

M.M. ♩=160-168
♩=88-92

Shi - tob ay - lah yu - rar - da no - zu

is - tig' - no - la - ring bor - dur, qa - yon

bor san - ga - ning chun sho' - ri shu g'av - g'o - la -

ring bor - dur. Ha - mi -

sha va' - da - ga mo - ni chi - qur, shul - dur gu -

mo - n'in - ki, Ha - mi -

sha va' - da - ga mo - ni chi - qur,

shul dur gu - mo - n'in kin, U -

rib yo'l - din, yu - bor - mas o - shi - qi shay - do - la -

ring bor - dur, u bor - dur.

Farg'onacha shaxnoz

M.M. ♩=84-88

Sham' - i hus

ting - ga - ni - go ro, Or - ta - rib, (yo - ro),

par - vo - ta - man, (yo - rey), ta - man,

ik - ki o - lan ko' - ri bo

ti - din ke - chib be - go ta - man

(yo - rey),

chun sa - man - dar o - ta - shi

ti - qing - bi lan (yo - ro) so' - zo - ta - man (yo - rey),

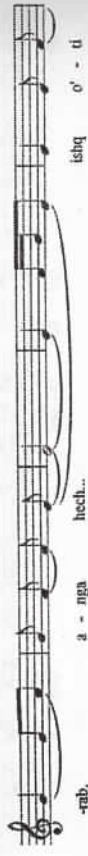
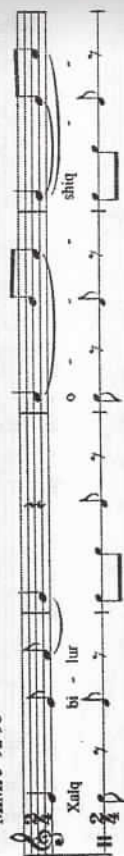
aq - lu

hush uch - di bo shun - - - - - din, cy, pa - ri,
de - vo - - - - - bir i -
lo - jin qil, cl ich ra bo'i - ma - yin
af - so ma - nab, (yo ra),
Kim ki
E ro nu Ba - dah shon - din ke - lur,
(yo - rey), tz - zal (o - pac a -
gar, al - lo - ma - dur. boq - mas yu - zi -
- - - - - ga, or e - dur. (yo rey),
- - - - -

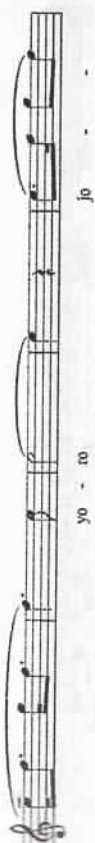
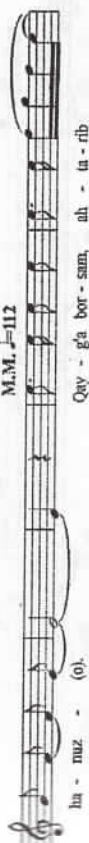
ay - la - gi, Hay - ra - la,
oy,
Var - di za - bon, lay - lu na - bor
o...
yo - rey, yo - ro...
o... yo - rey),
mul - ki Hind du Mar - vi -
din kel - sum to - par - - - - - dim e'
sit bor, sinul e - rur ay - bim Mu - qi -
mily mar - du-mi Fur - g'o
na - man, (yo rey).

Hanuz 1

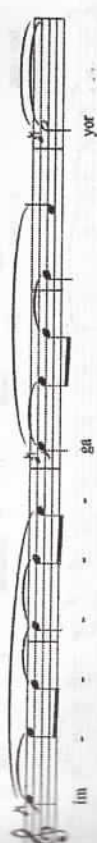
M.M. ♩=92-96

M.M. ♩=112

M.M. ♩=92-96

M.M. 1-84

Oy-dek to'-lib dir jo - non, va b.
 yu-zing giz,
 voh, jo - nim ol - gan (o)
 pat - ton ko'-zing giz.
 (jo - ney)
 Xo'-bon e - li ning
 sul - to - ni - dir - siz (ey),
 (jo - no),
 ko'-z-lar - ga sur - na (yo) jo - ney)
 bo'-gm i - zing - giz Voh, jil -
 va bir - lan men hus - ta dil - ni
 ay - lah gi - rif tor
 ket - gm o'-zing giz.

The musical score is presented in four systems, each with a vocal line (soprano, alto, and tenor parts) and a piano accompaniment line. The lyrics are in Russian, with the English translation provided below.

System 1:

Vocal: Ne - cha shi - rin - lar shi - rin

Piano: Accompaniment for the first system.

System 2:

Vocal: c - mas - dit, jo - no

Piano: Accompaniment for the second system.

System 3:

Vocal: shi - rin a - lar . din (jo . ucy) har bir

Piano: Accompaniment for the third system.

System 4:

Vocal: so' - zing . . . giz.

Piano: Accompaniment for the fourth system.

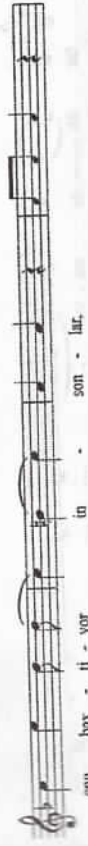
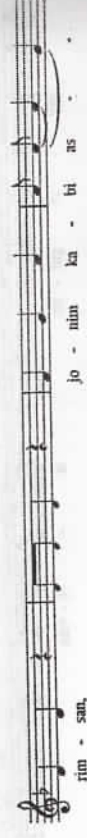
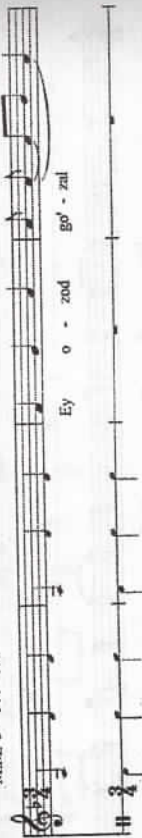
Chokariy she'n
M.M. J = 88 - 92

Maj-nun teng bo' - kol - nas ishqi a - ra,
 Lay - li - yu Shi - rin - dan or - tiq
 la' - li xin - do - nim o' - zing.
 O - ra - zing. yo - di - da ko'ng - lum
 say - ri gul - zor is - ta - nas,
 gul yu - zim, sun - bul so - chim lum
 bo - g'u bo's - to nin o' - zing.
 gul yu - zim, sun - bul so -
 chin ham bo - g'u bo's - to - nim o' - zing.

Diyorimsan

Habibiy she'ri
M.M. ♩ = 144 - 152

K. Jahhlov musiqa

bo - g'im - la ha - ho - - rim - sun,
 har yer - da ma - dad - - ko - rin, (jo - ni - mey),
 har ish - da ma - do - - rin - san
 har yer - da ma - dad - - ko - rin,
 har ish - da ma - do - - rin - san.
 El bir - la Ha - bi - - biy ham,,
 El bir - la Ha - bi - - biy ham
 meh - nat - da sa - do - - qat - da,
 bo'l - ding Va - la - nin o - bod
 shav - kar - da, a - do - - lat - da;

to - bo - m SO - VET xal - qi
 yash - nay - di sa - o - - dat - da,
 to - bo - m so - vet xal - qi
 yash - nay - di sa - o - - dat - da,
 mash - lu - ri ja - hon bo'l - ding, (jo - ni - mey),
 shav - kar - li di - yo - - rin - san,
 har yer - da ma - dad - - ko - rin, (jo - ni - mey),
 har ish - da ma - do - - rin - san

Hanuz 2

Xalq - bi-lur
 o - shuq - li-g'im
 Xalq bi-lur
 o - shuq - li-g'im
 ni, yo - ra b(i) - may
 dur ha-muz
 (ya - na) yo - ra bil
 may
 dur ha-muz
 ishq
 o' - ti
 yo - rah, an - ga
 ishq
 o' - ti
 yo - rah, an - ga
 hech kor qil
 may
 dur ha-muz
 Qay - g'a bor
 sam ax - ta-rib, yo - rin - ni top
 g'ay - man de-bon

bul me-ning
 shum to - le im
 g'a yo - ti(6) kel
 may dur ha-muz, (o - - - - -) yor - yo -
 bul me-ning
 shum to - le im
 yor - yor
 kel
 may - dur ha-muz
 Ey Na-vo - ty ayb e-mas, ko' - yi - da o'l -
 yo - ti-ning, ko' - yi-da
 o'l - sang a-ning
 par - vo - yi kel
 may - dur ha-muz, (o - - - - -) yor - yo -
 ko' - yi-da o'l - sang a-ning
 pur - voyi
 may - dur ha-muz
 may - dur ha-muz

Savti Abdurahmonbegi

Furqat shoiri
M.M. J = 112 - 116

Yig' - la - moq -

bir pu - ri haj - ri - da ey, ah -

bob lac, (o, jo -

no), o'ug ko' - zim -

din oq - di qo - nu so' - li - din

zar - - dob - - lar (o

jo - - - - no), Qat - ra, qat -

ra ashk - lar soch - dim, g'a - mi - din

har bi - ri (o) Ishq - ning

dar - yo - si - din - dar bir du - ri no -

yoh - - - - - jo - - - - - no),

Ishq - - - - - ning dar - - - - - yo - si - din -

dar bir du - ri no - yoh - - - - - lar (o

jo - - - - - no).

Navoiy she'ri

M.M. $\downarrow = 80$

K. Jabborov musiqasi

FLAUTA. $\text{♩} = 80$

yuz, yo - ra - liq
 ko'yg - lum su - ri

The musical notation is for a vocal line in G major, 4/4 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody starts on a whole note G4, followed by a half note A4, and then a quarter note B4. This is followed by a quarter rest, then a quarter note A4, a quarter note G4, and a quarter note F#4. The next measure contains a half note E4 and a half note D4. This is followed by a quarter note C4, a quarter note B3, and a quarter note A3. The final measure contains a half note G3 and a half note F#3. The lyrics are: "The song of the lark, the song of the lark, the song of the lark, the song of the lark."

har joy - da kin
tod - sany a - ni

hum yo - ra qñ.

[illegible]

bo'l - g'ay a - siŋ hur bi - ri

The musical notation for the vocal line of 'The Rose Tree' is written on a single staff. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody consists of several measures, with notes connected by slurs. The lyrics 'The Rose Tree' are written below the staff, aligned with the notes.

o - vo - ra gli. Chuu a - tor

o - vo - ra bo!

Navoiy she'ri

M.M. $\downarrow = 80$

K. Jabborov musiqasi

lam o' - yub, o't - qu tash

The first system of the musical score for 'The Song of the Lark' is written on a single five-line staff. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody consists of a series of eighth and sixteenth notes, with several measures containing beamed eighth notes. The system concludes with a double bar line.

du ba - shi - ma - ket - gun - ba - lo -

90 0'05 50 0'01

kuu	.	din	bo	.	shi-mu	kel	.	gam	bo
-----	---	-----	----	---	--------	-----	---	-----	----

10) γu $g'us$ $\cdot$ $su - ni$

ny - la - bon mun - doq u - qu - -

lur *za - md* *ni cho* *ra qil*

First system of musical notation for 'The Song of the Lark'. It features a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The melody begins with a quarter rest, followed by a quarter note G4, an eighth note A4, and a quarter note B4. The next measure contains a quarter note C5, a quarter note D5, and a quarter note E5. The third measure has a quarter note F#5, a quarter note G5, and a quarter note A5. The fourth measure consists of a quarter note B5, a quarter note C6, and a quarter note D6. The fifth measure has a quarter note E6, a quarter note F#6, and a quarter note G6. The sixth measure contains a quarter note A6, a quarter note B6, and a quarter note C7. The seventh measure has a quarter note D7, a quarter note E7, and a quarter note F#7. The eighth measure consists of a quarter note G7, a quarter note A7, and a quarter note B7. The ninth measure has a quarter note C8, a quarter note D8, and a quarter note E8. The tenth measure contains a quarter note F#8, a quarter note G8, and a quarter note A8. The eleventh measure has a quarter note B8, a quarter note C9, and a quarter note D9. The twelfth measure consists of a quarter note E9, a quarter note F#9, and a quarter note G9. The thirteenth measure has a quarter note A9, a quarter note B9, and a quarter note C10. The fourteenth measure contains a quarter note D10, a quarter note E10, and a quarter note F#10. The fifteenth measure has a quarter note G10, a quarter note A10, and a quarter note B10. The sixteenth measure consists of a quarter note C11, a quarter note D11, and a quarter note E11. The seventeenth measure has a quarter note F#11, a quarter note G11, and a quarter note A11. The eighteenth measure contains a quarter note B11, a quarter note C12, and a quarter note D12. The nineteenth measure has a quarter note E12, a quarter note F#12, and a quarter note G12. The twentieth measure consists of a quarter note A12, a quarter note B12, and a quarter note C13. The twenty-first measure has a quarter note D13, a quarter note E13, and a quarter note F#13. The twenty-second measure contains a quarter note G13, a quarter note A13, and a quarter note B13. The twenty-third measure has a quarter note C14, a quarter note D14, and a quarter note E14. The twenty-fourth measure consists of a quarter note F#14, a quarter note G14, and a quarter note A14. The twenty-fifth measure has a quarter note B14, a quarter note C15, and a quarter note D15. The twenty-sixth measure contains a quarter note E15, a quarter note F#15, and a quarter note G15. The twenty-seventh measure has a quarter note A15, a quarter note B15, and a quarter note C16. The twenty-eighth measure consists of a quarter note D16, a quarter note E16, and a quarter note F#16. The twenty-ninth measure has a quarter note G16, a quarter note A16, and a quarter note B16. The thirtieth measure contains a quarter note C17, a quarter note D17, and a quarter note E17. The thirty-first measure has a quarter note F#17, a quarter note G17, and a quarter note A17. The thirty-second measure consists of a quarter note B17, a quarter note C18, and a quarter note D18. The thirty-third measure has a quarter note E18, a quarter note F#18, and a quarter note G18. The thirty-fourth measure contains a quarter note A18, a quarter note B18, and a quarter note C19. The thirty-fifth measure has a quarter note D19, a quarter note E19, and a quarter note F#19. The thirty-sixth measure consists of a quarter note G19, a quarter note A19, and a quarter note B19. The thirty-seventh measure has a quarter note C20, a quarter note D20, and a quarter note E20. The thirty-eighth measure contains a quarter note F#20, a quarter note G20, and a quarter note A20. The thirty-ninth measure has a quarter note B20, a quarter note C21, and a quarter note D21. The fortieth measure consists of a quarter note E21, a quarter note F#21, and a quarter note G21. The forty-first measure has a quarter note A21, a quarter note B21, and a quarter note C22. The forty-second measure contains a quarter note D22, a quarter note E22, and a quarter note F#22. The forty-third measure has a quarter note G22, a quarter note A22, and a quarter note B22. The forty-fourth measure consists of a quarter note C23, a quarter note D23, and a quarter note E23. The forty-fifth measure has a quarter note F#23, a quarter note G23, and a quarter note A23. The forty-sixth measure contains a quarter note B23, a quarter note C24, and a quarter note D24. The forty-seventh measure has a quarter note E24, a quarter note F#24, and a quarter note G24. The forty-eighth measure consists of a quarter note A24, a quarter note B24, and a quarter note C25. The forty-ninth measure has a quarter note D25, a quarter note E25, and a quarter note F#25. The fiftieth measure contains a quarter note G25, a quarter note A25, and a quarter note B25. The fifty-first measure has a quarter note C26, a quarter note D26, and a quarter note E26. The fifty-second measure consists of a quarter note F#26, a quarter note G26, and a quarter note A26. The fifty-third measure has a quarter note B26, a quarter note C27, and a quarter note D27. The fifty-fourth measure contains a quarter note E27, a quarter note F#27, and a quarter note G27. The fifty-fifth measure has a quarter note A27, a quarter note B27, and a quarter note C28. The fifty-sixth measure consists of a quarter note D28, a quarter note E28, and a quarter note F#28. The fifty-seventh measure has a quarter note G28, a quarter note A28, and a quarter note B28. The fifty-eighth measure contains a quarter note C29, a quarter note D29, and a quarter note E29. The fifty-ninth measure has a quarter note F#29, a quarter note G29, and a quarter note A29. The sixtieth measure consists of a quarter note B29, a quarter note C30, and a quarter note D30. The sixty-first measure has a quarter note E30, a quarter note F#30, and a quarter note G30. The sixty-second measure contains a quarter note A30, a quarter note B30, and a quarter note C31. The sixty-third measure has a quarter note D31, a quarter note E31, and a quarter note F#31. The sixty-fourth measure consists of a quarter note G31, a quarter note A31, and a quarter note B31. The sixty-fifth measure has a quarter note C32, a quarter note D32, and a quarter note E32. The sixty-sixth measure contains a quarter note F#32, a quarter note G32, and a quarter note A32. The sixty-seventh measure has a quarter note B32, a quarter note C33, and a quarter note D33. The sixty-eighth measure consists of a quarter note E33, a quarter note F#33, and a quarter note G33. The sixty-ninth measure has a quarter note A33, a quarter note B33, and a quarter note C34. The seventieth measure contains a quarter note D34, a quarter note E34, and a quarter note F#34. The seventy-first measure has a quarter note G34, a quarter note A34, and a quarter note B34. The seventy-second measure consists of a quarter note C35, a quarter note D35, and a quarter note E35. The seventy-third measure has a quarter note F#35, a quarter note G35, and a quarter note A35. The seventy-fourth measure contains a quarter note B35, a quarter note C36, and a quarter note D36. The seventy-fifth measure has a quarter note E36, a quarter note F#36, and a quarter note G36. The seventy-sixth measure consists of a quarter note A36, a quarter note B36, and a quarter note C37. The seventy-seventh measure has a quarter note D37, a quarter note E37, and a quarter note F#37. The seventy-eighth measure contains a quarter note G37, a quarter note A37, and a quarter note B37. The seventy-ninth measure has a quarter note C38, a quarter note D38, and a quarter note E38. The eightieth measure consists of a quarter note F#38, a quarter note G38, and a quarter note A38. The eighty-first measure has a quarter note B38, a quarter note C39, and a quarter note D39. The eighty-second measure contains a quarter note E39, a quarter note F#39, and a quarter note G39. The eighty-third measure has a quarter note A39, a quarter note B39, and a quarter note C40. The eighty-fourth measure consists of a quarter note D40, a quarter note E40, and a quarter note F#40. The eighty-fifth measure has a quarter note G40, a quarter note A40, and a quarter note B40. The eighty-sixth measure contains a quarter note C41, a quarter note D41, and a quarter note E41. The eighty-seventh measure has a quarter note F#41, a quarter note G41, and a quarter note A41. The eighty-eighth measure consists of a quarter note B41, a quarter note C42, and a quarter note D42. The eighty-ninth measure has a quarter note E42, a quarter note F#42, and a quarter note G42. The ninetieth measure contains a quarter note A42, a quarter note B42, and a quarter note C43. The hundredth measure has a quarter note D43, a quarter note E43, and a quarter note F#43. The hundred and first measure consists of a quarter note G43, a quarter note A43, and a quarter note B43. The hundred and second measure contains a quarter note C44, a quarter note D44, and a quarter note E44. The hundred and third measure has a quarter note F#44, a quarter note G44, and a quarter note A44. The hundred and fourth measure consists of a quarter note B44, a quarter note C45, and a quarter note D45. The hundred and fifth measure has a quarter note E45, a quarter note F#45, and a quarter note G45. The hundred and sixth measure contains a quarter note A45, a quarter note B45, and a quarter note C46. The hundred and seventh measure has a quarter note D46, a quarter note E46, and a quarter note F#46. The hundred and eighth measure consists of a quarter note G46, a quarter note A46, and a quarter note B46. The hundred and ninth measure contains a quarter note C47, a quarter note D47, and a quarter note E47. The hundred and tenth measure has a quarter note F#47, a quarter note G47, and a quarter note A47. The hundred and eleventh measure consists of a quarter note B47, a quarter note C48, and a quarter note D48. The hundred and twelfth measure has a quarter note E48, a quarter note F#48, and a quarter note G48. The hundred and thirteenth measure contains a quarter note A48, a quarter note B48, and a quarter note C49. The hundred and fourteenth measure has a quarter note D49, a quarter note E49, and a quarter note F#49. The hundred and fifteenth measure consists of a quarter note G49, a quarter note A49, and a quarter note B49. The hundred and sixteenth measure contains a quarter note C50, a quarter note D50, and a quarter note E50. The hundred and seventeenth measure has a quarter note F#50, a quarter note G50, and a quarter note A50. The hundred and eighteenth measure consists of a quarter note B50, a quarter note C51, and a quarter note D51. The hundred and nineteenth measure has a quarter note E51, a quarter note F#51, and a quarter note G51. The hundred and twentieth measure contains a quarter note A51, a quarter note B51, and a quarter note C52. The hundred and twenty-first measure has a quarter note D52, a quarter note E52, and a quarter note F#52. The hundred and twenty-second measure consists of a quarter note G52, a quarter note A52, and a quarter note B52. The hundred and twenty-third measure contains a quarter note C53, a quarter note D53, and a quarter note E53. The hundred and twenty-fourth measure has a quarter note F#53, a quarter note G53, and a quarter note A53. The hundred and twenty-fifth measure consists of a quarter note B53, a quarter note C54, and a quarter note D54. The hundred and twenty-sixth measure has a quarter note E54, a quarter note F#54, and a quarter note G54. The hundred and twenty-seventh measure contains a quarter note A54, a quarter note B54, and a quarter note C55. The hundred and twenty-eighth measure has a quarter note D55, a quarter note E55, and a quarter note F#55. The hundred and twenty-ninth measure consists of a quarter note G55, a quarter note A55, and a quarter note B55. The hundred and thirtieth measure contains a quarter note C56, a quarter note D56, and a quarter note E56. The hundred and thirty-first measure has a quarter note F#56, a quarter note G56, and a quarter note A56. The hundred and thirty-second measure consists of a quarter note B56, a quarter note C57, and a quarter note D57. The hundred and thirty-third measure has a quarter note E57, a quarter note F#57, and a quarter note G57. The hundred and thirty-fourth measure contains a quarter note A57, a quarter note B57, and a quarter note C58. The hundred and thirty-fifth measure has a quarter note D58, a quarter note E58, and a quarter note F#58. The hundred and thirty-sixth measure consists of a quarter note G58, a quarter note A58, and a quarter note B58. The hundred and thirty-seventh measure contains a quarter note C59, a quarter note D59, and a quarter note E59. The hundred and thirty-eighth measure has a quarter note F#59, a quarter note G59, and a quarter note A59. The hundred and thirty-ninth measure consists of a quarter note B59, a quarter note C60, and a quarter note D60. The hundred and fortieth measure has a quarter note E60, a quarter note F#60, and a quarter note G60. The hundred and forty-first measure contains a quarter note A60, a quarter note B60, and a quarter note C61. The hundred and forty-second measure has a quarter note D61, a quarter note E61, and a quarter note F#61. The hundred and forty-third measure consists of a quarter note G61, a quarter note A61, and a quarter note B61. The hundred and forty-fourth measure contains a quarter note C62, a quarter note D62, and a quarter note E62. The hundred and forty-fifth measure has a quarter note F#62, a quarter note G62, and a quarter note A62. The hundred and forty-sixth measure consists of a quarter note B62, a quarter note C63, and a quarter note D63. The hundred and forty-seventh measure has a quarter note E63, a quarter note F#63, and a quarter note G63. The hundred and forty-eighth measure contains a quarter note A63, a quarter note B63, and a quarter note C64. The hundred and forty-ninth measure has a quarter note D64, a quarter note E64, and a quarter note F#64. The hundred and fiftieth measure consists of a quarter note G64, a quarter note A64, and a quarter note B64. The hundred and fifty-first measure contains a quarter note C

yo'q ishq to yuz ko'r nu-gung.
uzr e-tib, yer o' - pu, so'z
tur - ki - ni ham
yak bo - ra qil, uzr e -
tib, yer o' - pu, so'z tur - ki - ni
ham yak bo - ra qil.

To'lqin

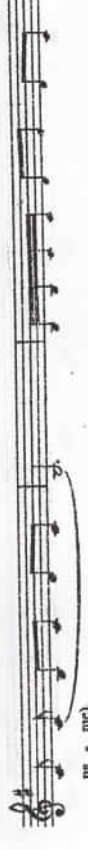
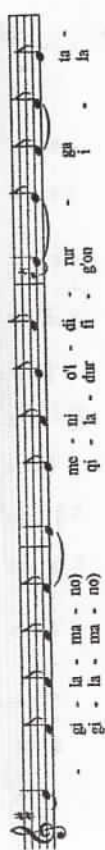
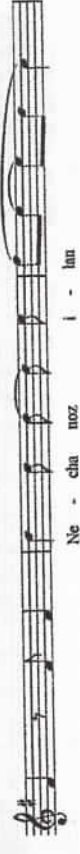
MM. J = 108-112

Ko'ng-lum ol - g'ach ul pa - ri, maj-mu - ni ahuy-do qil - di - la,
aq - lu bu - ahin-ni ju-mun dash-ti - da yag'-no
O'z - ga - cha zil - mu - ta - ad -
qil - di - la
-di - lar - b(0)im qo - nim to'-lar, tur - fa er - di, tur - fa ish -
-lar do - g(0)lay-do qil - di - la (yo - rey), tur - fa er -
-di, tur - fa ish - lar do - g(0)lay-do qil - di - la (ey - yo - rey).
Hur - ma - ti laq-vo tur - tar er - di, - va - le mast
ot - la - tib bo - shi-ma chop-moq b(0)lan
o - lam - ga ras-vo qil - di - la (ey yo - rey).

Bozurgoniy

M.M. ♩ = 120-126

Ke - cha - lar xa - yo - li - da
 o'y - go - nib, cha - la jon i -
 lon ka - bi yo'l - go - nib,
 che - kib o - x(u) - lar a - ning ish - qi - da,
 na - za - rin - da hus - ni
 qu - yo - shi - dur (o o),
 Di - li - jo - ni - mu uc - cha
 ming a - zob (yor), g'a - mi haj - ri -
 da che - kib iz - ti - rob, (o
 o)

ka - ram ni - ga qi - la
 La - bi - ning sha - ro - bi - ni
 -dur i - tob, (o'r gi - la - ma - no) me - ga ra - lun -
 ich - gun el, (o'r gi - la - ma - no) bi - la - yod - mas
 siz di - li to - shi - dur.
 o' - zi - ni o - yu yil,
 e - mas o'l bo - ho - ri - da mav - ju sel (o'r -
 - gi - la - ma - no) ki bu o - shiq ah - li - ni
 yo - shi - dur. (oh yo -
 -rey ay - la - ma - man, o'r - gi - la - ma - no)
 ki bu o - shiq ah - li - ni yo - shi - dur.
 (o oh, oh, oh, o) no - za - ni
 oh, yo - rey).
 no - me)

Ne ajab

O Nuriddinov musiqasi

Navoiy she'ri
♩ = 108

Ne a - jab, har yon

me - ni na - j - mum bo - shi - da yo -

-ra - lar, bas - ki, yong' -

-di us - ti - g'a at - fol e - li -

-din xo - ra - lar. O -

-ra - zing at - ro - fi - da gul - dur ko' - run -

gan, ey, pa - ri, yo qa - mar

dav - ri - da saf tor - tib - du - rur

say - yo - ra - lar. Har

qu - yun, go' - yo - ki bir sar - gash - in o -

shiq gar - di - nur, bus -

ki, tup - roq o'l - di ish - qing dash - ti - da

o - vo - ra - lar. Ang - la - kim, ah - bob -

- ni ko'ng - lum - du meh - mon oy - la - din,

it - la - ri og' - zi - da, gar ko'r sang,

ba - g'ir - din po - ra - lar.

Au - da Maj - mun men, bu - yon Lay - li

sen, et - kach ij - ti - mo',

bir tu - raf de - vo - na - lar, bir yon

pa - ri tox - so - ra - lar.

Bir tarahhum aylamas

Музыка Шейзи
M.M. J=92

Xo - na - qoh vaa - fi su - vin ich - mas -
lar, ey shayx, ang - la - g'li gar
xu - mo - ri ul fa - no duy - ri -
-da - g'i may - xo - ra - lar.
Ey Na - vo - iy, ishaq a - ro
o'l - muk - din o'z - ga cho - ra yo'q,
bas, g'a - lat bo'l - g'ay de - mak
ush - sho - q(i) - ni be - cho - ra - lar.

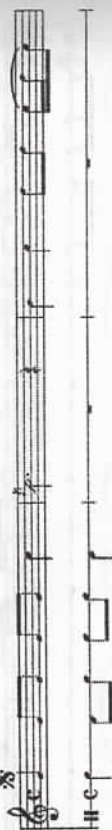
Bir tarahhum aylamas

Музыка Шейзи
M.M. J=92

jo - no kel-di hajr an - du - bi
bir - lan og' - zi - ma jo - nim me - ning.
o'l - du - rub tash -
lang a - ni ko' - yi - g'a, ey, ah -
bo - b(i) lar, it - la - ri tir -
no - g'i - g'a bo'l - sun xi - no qo - nim me - ning
it - la - ri tir - no - g'i - g'a bo'l -
sun xi - no qo - nim me - ning.

Layli va Majnun dostoni I

MM. J=60-66

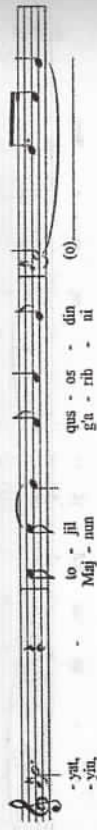
Kel - di di - lim
Lay - li de - di -

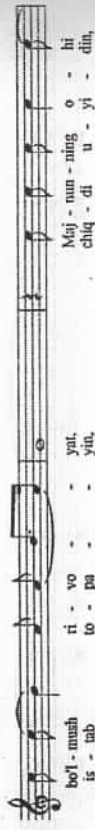
bir so'z hi - ko yal,
bir kun bo - ra yin,

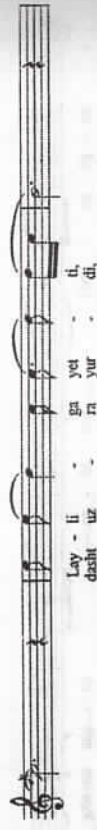
to - jil qus - os din ri - vo
Maj - nun ga - rib ni to - pa -

qus - os din (o)
ga - rib ni

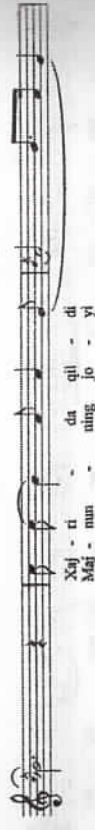
ri - vo yal, Maj - nun - ning o - hi
to - pa - yin, chiq - di u - yi - din,

Lay - li ga yet ti,
dashit uz ra yur di,

xaj - ri da qil di ko'bo - hu vo - yal
Maj - nun - ning jo - yi an - ga ko' - rin - di.

Xaj - ri da qil di
Maj - nun - ning jo - yi

ko'bo - hu vo yal, Ko'r - di - ki Lay - li,
an - ga ko' - rin - di.

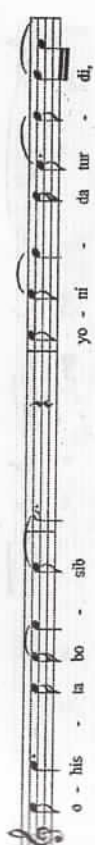
Maj - nun yo - tib - dur,

ko'z yo - shi bir - lan

loy - ga bo - tib - dur

o - his - ta bo - sib yo - ni - da tur - di,

ko'p shuf - qat ay - lab

xo - li - ni so'r - di,

ko'p shuf - qat ay - lab

ko - li - ni so'r - di.

Layli va Majnun dostoni II

M.M. ♩ = 60 - 66

Jo - nim be - rur - man un - day ni - go -
-ra, o'l - din g'a - mi - da,
bo'l - din o - vo - ra, o'l - din g'a - mi -
-da, bo'l - din o - vo - ra,
Bu so'z - ni ayt - gach, bir oh ur -
-di, so'z tr' - si - ri - dun
Maj - nun yi - qil - di, so'z ta' - si - ri -
-dan, Maj - nun yi - qil - di,
Bir ne - cha kun - lar be - lud yo - tib

dur, o'n yet - ti kun - da,
Maj - nun o' - lib - dur,
Lay - li e - shit - di Maj - nun vu - fo -
-lin, uz - di di - li - dan
bo - g'i ha - yo - tin, uz - di di - li -
dan, bo - g'i ha - yo - tin.

Jonim erursan

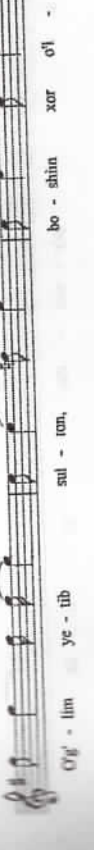
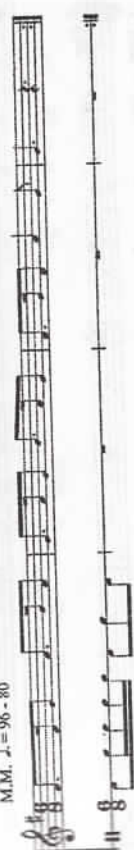
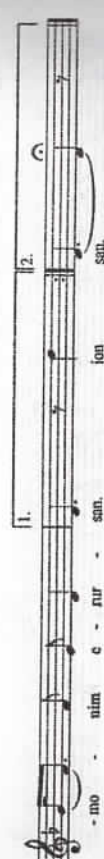
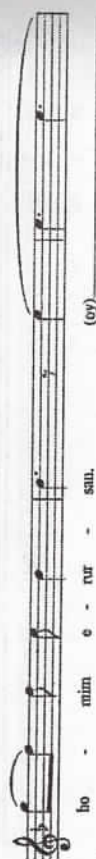
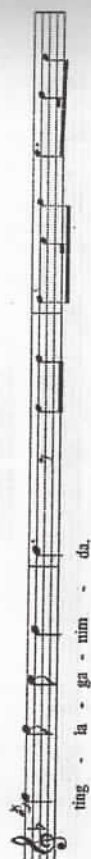
Kamilar dlechi
M.M. J. = 66

Dil - bar, me - ning sen
 jis - nim a - ro jo - nim e - rur - san,
 jo - nim - dan a - ziz
 sev - gi - li jo - mo - nim e - rur - san,
 Sen bir - la bo - shim
 ko'k - ka ye - tar, dil - ba - ri jo -
 nim (ey) yor yo - rey). Chum - ki me - ning sen
 yo - ru qa - dir - do - nim e - rur - san.
 Oy tun - ni, qu - yosh
 kun - ni yo - ru - gam - da, me - nim san

kun - duz qu - yo - shu
 tun mo - hi - to - bo - nim e - rur - san.
 Gul - lar o - chi - lur
 g'un - chaa - la - bing vis - fi - da lur chog', bo -
 g'im - da o' - zing g'un - cha - yi xan - do - nim e - rur -
 san. Dav - ron su - m - man er - kin o' - sib
 ush - bu cha - man - da, (yor yo -
 rey), dav - rim go' - za - lim, so - hi - bi - dav -
 - ro - nim e - rur - san.

Ovozing seni

M.M. ♩ = 96 - 80

di, o'g' - lim - ni ko'r - mak - ka

ko'ng - lim zor o'l - di, yig' - la - moq - din,

ik - ki ko' - zim ko'r o'l - di (yey),

o'g' - li - ma o'x - shay - di o - vo - zing se -

ni, bo - la - ma o'x - shay - di

no - li - shing se - ni.

(o)

Av - val bosh - din

me - ni yo - zim ke - tib . di,

qo' - l'm - dan o'r - da - ga g'o - zim ke - tib .

di, qo'y - nim - dan ay - ri - tib

qo' - zim ke - tib - di (yey), o'g' - li - ma o'x .

shay - di o - vo - zing se - ni,

bo - la - ma o'x - shay - di no - li - shing se - ni.

Ofarin

Hamid G'ulom she'ri

Assalom

Furqat shay'i
M.M. ♩ = 72 - 76

ey lo - la rus - sor, As - sa - lom,

-g'o - - - - - mim me - ning

dog' - lur bog' - rim - da -

yu hij - - - - - ron - da - dur me -

ning Yuz - da zul -

fug so - - - - - ya - si qil - mish qu -

yo - - - - - shim - ni qa - ro,

bu yi - roq

el - lur - da kez - gum kuch - la - rim

slo - - - - - mim me - ning

Shim - cha

oz - - - - - gm - nam ra - nuq - da jon, o' lar

ho - - - - - lat - - - - - da -

mun, ay - ri - liq - - - - - da o'l - - - - - sa

may - li - - - - - mu bu ay - - - - - yo - mim me -

ning El gu -

ay - lar - - - - - ki slo - ir lo - la - nuq

ich - guy sha - rob, yo'q la - bing

va - di - - - - - da to'f - mish non hi - lam

jo - mím me - níng. Uí za - mon-

kí, sen - siz qil - dím sa -

far - ní ix - tí - yor,

díl o - mo - nul sen - da

qol - di, qup - qu - nuq no - mím me -

ning. Ne - ga

bul - dek fi - g'o - nu qum - ri - dek

uh fort ma - yín sen - dín ay -

ru Fur qil ey, sar ví gul - an -

jo - mím me - níng. Uí za - mon-

kí, sen - siz qil - dím sa -

far - ní ix - tí - yor,

díl o - mo - nul sen - da

qol - di, qup - qu - nuq no - mím me -

ning. Ne - ga

bul - dek fi - g'o - nu qum - ri - dek

uh fort ma - yín sen - dín ay -

ru Fur qil ey, sar ví gul - an -

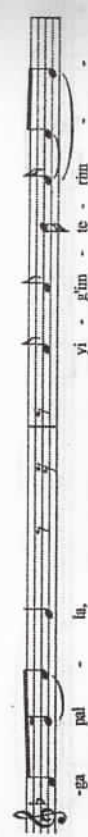
Alla

Sobir Abdulla she'ri

M.M. J = 42 - 44

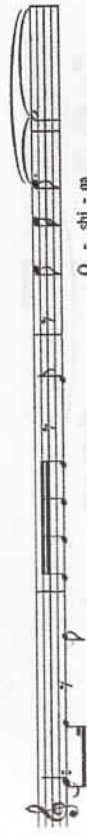
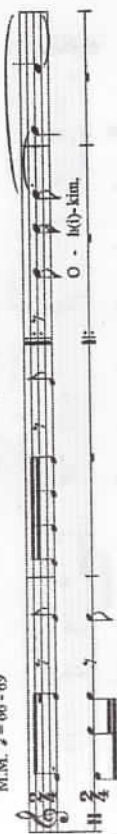
M.M. J = 63 - 66

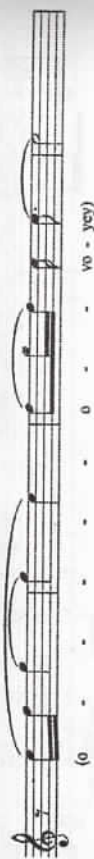

Dog'men I

Muqimiy she'ri

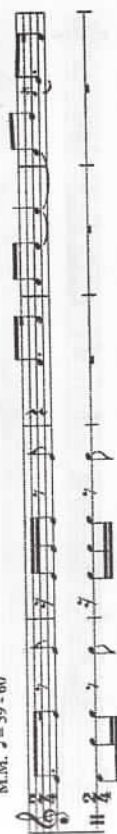
M.M. J = 66 - 69

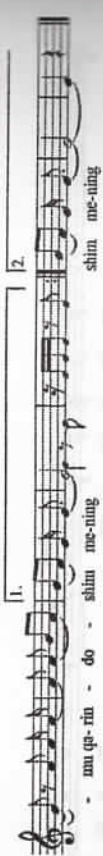

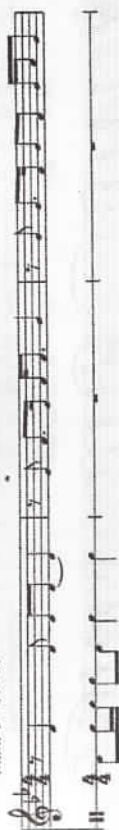
Ey, qaro qoshim mening

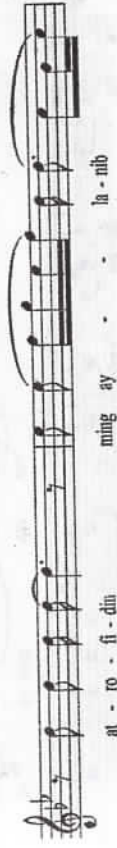
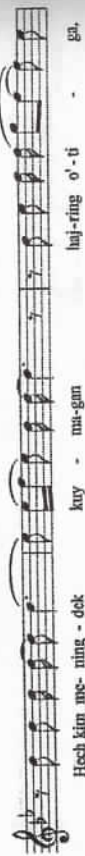
Muskin she'ri
M.M. J = 59 - 60

Sog'inib

Hauza she'ri
M.M. $\text{♩} = 80 - 84$

Rahmat, onajon

M. Qoriyev shari
M.M. $\text{♩} = 38$

check - din - - - - - giz zah - mat,
o - na - - - - - jon - o - - - - - na - - - - - jon,
siz - - - - - ga ming rah mat!
Far - zan - - - - - dim de - ding - - - - - giz,
check - din - - - - - giz zah mat,
o - na - - - - - jon - o - - - - - na - - - - - jon,
siz - - - - - ga ming rah mat!
Me - hri i - la bo - rib,
o' - pib, ar - doq - lab
baxt to' - la qalb bi - lan

check - din - - - - - giz zah - mat,
o - na - - - - - jon - o - - - - - na - - - - - jon,
siz - - - - - ga ming rah mat!
Far - zan - - - - - dim de - ding - - - - - giz,
check - din - - - - - giz zah mat,
o - na - - - - - jon - o - - - - - na - - - - - jon,
siz - - - - - ga ming rah mat!
Me - hri i - la bo - rib,
o' - pib, ar - doq - lab
baxt to' - la qalb bi - lan

me - ni qu - choq - lab,
 tum - la - ri er - ka - lab
 ay - tib al - la - lar,
 er - tuk - lar say - din - ga
 sa - hur pol - la - lar.
 De - din - gar. Ei yurt - ga
 so - diq bo'l al - bat,
 o - na - jon - o - na - jon,
 siz - ga ming rah - mat.
 De - din - gar. Ei yurt - ga

so - diq bo'l al - bat,
 o - na - jon - o - na - jon,
 siz - ga ming rah - mat.
 O - na - jon, o'g' - lin - ga
 be - had min - nat - dor,
 baxt kel - tir - gan men - ga
 siz ham hur di - yor.
 Sha' - nin - gar - da ming ming
 kuy - la - sam ar - zir,
 o - na hur - ma - ti - ga

bosh eg - moq qarz - ddi!

Bax - ti - mitz - ga ya - shang,

sog' bo' - ling al - ba,

o - na - jon - o na - jon,

siz - ga ming rah - mat.

1.

siz - ga ming rah - mat.

2.

siz - ga ming rah - mat.

XULOSA

Kitobni yozyapman. Talabalarga mashqlar beryapman. Har xil musiqiy asarlarni tavsiya qilyapman. Nihoyat "xulosa"ga ham keldim. Xayolimda ulug' mutafakkir Alisher Navoiyning bir bayti tinimni jaranglab turibdi:

*"Sog'yo may berki, bu ko'han dayr afzoyida,
Bo'ldi o'z nodonligimni anglamoq donoligim".*

Shunday, yosh o'tgan sari har qanday bilim sohibi o'zining hali hech narsani bilmasligiga iqrar bo'lib boraveradi. Xonandalarga bir necha o'n yildan beri ta'lim beraman. O'quvchilarim bugungi kunda xalq hofizlari, xalq artistlari, xizmat ko'rsatgan artistlar. Ularning ba'zilar xorijiy davlarda ham faoliyat ko'rsatmoqda. Shunga qaragandagina, men kitobni yozar ekanman an'anaviy xonandalikka oid juda ko'p ilmiy-amaliy ashalarda oqsayotganligimni sezdim. Shu bois ushbu tadqiqotni yozishda juda ko'p malakali mutaxassislar bilan maslahatlashdim. Nihoyat, bo'lg'usi xonandalarga ozgina bo'lsa ham foydasi tegib qolar degan umidda ushbu tadqiqotni yozdim. Bu ishda o'z maslahatlarini mendan ayamagan O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti professorlari SH.Pirmatov, O'zbekiston san'at arbobi J.Shukurov, O'zbekiston davlat konservatoriyasi professorlari O'zbekiston xalq artisti M.Razzoqova, N.Qobulova hamda O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti dosenti, filologiya fanlari nomzodi Oygul Ahmedovalarga o'zining chuqur minnatdorchiligimni bildiraman.

Odatda "Musiqada milliylik nima?" degan savolga javob berar ekan, aksar mutaxassislar yevropa musiqiy praktikasiga asoslangan atamalar va ularning ma'nosini asos qilgan holda, ozmi-ko'pmi o'zbek musiqasidagi milliylikka dahldor unsurlarni qo'shib javob beradilar. Meni nazrimda o'zbek musiqasining milliyligi Yunus Rajabiy, X.Aburasulov, D.Ibodov, X.Boltayev kabi ulug' san'atkorlarning ijrosi zaminida yashiringan ana shunday o'nlab hofizlarning ijrosini o'zbek musiqasining milliyligi desa xato bo'lmaydi.

Boshqacha qilib aytganda, o'zbeklarning milliy musiqasi ana shunday ulug' san'atkorlarning ijrosidir. Kitobda keltirilgan ovoz mashqlarining ko'pchiligida talabalarni o'zbek milliy musiqasi ruhida tarbiyalovchi, xonandalik malakasini shakllantiruvchi ohanglardan foydalanishga harakat qildim. Aniqrog'i mashqlar va tavsiyalarda ustoz xonandalarning nafasi ufurib turishiga harakat qildim. Agar ushbu kichik izlanish yosh bo'lg'usi xonandalarning ilmiy, ijodiy, ijroviy, salohiyatining rivojida ozgina foydali deb topilsa, men, bir oddiy sozanda sifatida o'zimni baxtiyor his qilardim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. -T.: Ma'naviyat, 2008.-176
2. O'zbek Xalq musiqasi 1-tom. -T.: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1956-yil.
3. O'zbek Xalq musiqasi 2-tom. -T.: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1957-yil.
4. O'zbek Xalq musiqasi 5-tom. -T.: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1959-yil.
5. O'zbek Xalq musiqasi 7-tom. -T.: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1960-yil.
6. O'zbek Xalq musiqasi 9-tom. -T.: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1962-yil.
7. O.Ibrohimov. Farg'ona-Toshkent maqomi. -T.: 2006-yil
8. O.Matyakubov. Maqomat. -T.: Musiqqa nashriyoti, 2004-yil
9. I.Rajabiy Maqomlar masalasiga doir. -T.: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1963-yil.
10. M. Sheroziy Qonuni ilmiy va amaliy musiqiy. -Dushanbe.: Donish nashriyoti, 1987-yil.
11. A.Fitrat. Aruz haqida.-T.: O'qituvchi, 1997-yil.
12. Sh.Pirmatov. Vokal texnikasi asoslari.-T.: San'at, 20011-yil
13. R.Yunusov. Maqom san'ati ustalari. Faxriddin Sodiqov.-T.: YUNESKO dasturiga asosan nashr etildi. 2005-yil.
14. O.Alimboyeva. O'zbekiston xalq sozandalari.-T.: G'G'ulom nashriyoti, 1959-yil.
15. Kaykovus Qobusnoma.-T.:O'qituvchi nashriyot matbaa uyi 2011-yil.

MUNDARIJA

Kirish.....	3
1-BOB	
1.1 Muqaddima	8
1.2 Lad haqida.....	16
1.3 Lablangan tovush "Me" yordamida ovoz registrini rivojlantirish.....	20
1.4 Unli tovushlar ustida ishlash.....	21
1.5 Taronalar ijrosida ular xarakteridagi yengil va jo'shqinlikka erishish	40
1.6 "G'azalroniylik" ustida ishlash	47
1-bob yuzasidan mustaqil ta'lim bo'yicha savollar va topshiriqlar.....	49

2-BOB

2.1 Birinchi kurs uchun tavsiya etilayotgan asarlar	50
Chaman ichra	50
Sanobar. Turob To'la she'ri.....	51
Qalandar V	54
Qaydin galding ("Bahrom va Dilorom" dostonidan).....	55
Suvchi yigit ashulasi	58
Kuydirma	59
Andijon samosi	63
So'lim.....	64
Qo'shchinor.....	65
Qalandar III	69
Qalandar IV	71
Ko'chabog'i II	72
Qalandar I.....	74
Tanavor I	75
Tanavor II	78
Mustahzod.....	79

Kokiling	81
Sanamo	86
Salomnoma	89
Qaydin bo'lursan	92
Ey, Dilbari jononim.....	95
Izlayman.....	97
Bir kelib ketsun	99
Alla.....	102
O'ynasin.....	104

3-BOB

Ikkinchi kurs uchun tavsiya etilayotgan asarlar	105
Yorning guli galdi. "Shohsanam va G'arib" dostonidan.....	105
Bir kelib ketsin	107
O'ltirg'usi.....	108
Qalandar II	110
Farg'onacha shaxnoz.....	111
Hanuz I	114
Yor vasli	116
O'zing	117
Diyorimsan.....	120
Hanuz 2	124
Savti Abdurahmonbegi.....	126
Nazzora qil	128
To'liqn.....	131
Bozurgoniy	134
Ne ajab	138
Bir tarahhum aylamas	141
Layli va Majnun dostoni I.....	142
Layli va Majnun dostoni II.....	144
Jonim erursan	146
Ovozning seni	149
Ofarin	152
Assalom.....	154

Alla.....	158
Dog'men	159
Ey, qaro qoshim mening.....	161
Sog'inib	163
Rahmat, onajon	166
Xulosa	171
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati	173

QAYDLAR UCHUN

Blank lined page for writing.

Blank lined page for writing.

O'LMAS RASULOV

YAKKAXON QO'SHIQCHILIK

(O'quv qo'llanma)

Toshkent – «Barkamol fayz media» – 2017

Muharrir: A. Abdujalilov

Tex.muhammadir: A. Kuchkarov

Musahhihlar: O. Doniyorov, Sh. Rahimova

Kompyuterda

sahifalovchi: I. Mamarasulov

Barkamolfayz@mail.ru Nashr.lits. AL№284, 12.02.2016. Bosishga ruxsat
etildi: 20.12.2017. Bichimi 60x84 '16. «Times New Roman» garnituras.
Ofset bosma usulida bosildi. Sharti bosma tabog'i 11,25. Nashriyot
bosma tabog'i 11,45. Tiraji 200. Buyurtma № 33.

«Fan va texnologiyalar Markazining bosmaxonasi»da chop etildi.
Toshkent shahri, Olmazor ko'chasi, 171-uy.

ISBN 978-9943-5010-6-5

9 789943 501065